

IFN Policy Paper nr 36, 2010

Hur fungerar arbetsmarknadspolitiken under olika konjunkturlägen?

Per Skedinger

2010-05-24

Hur fungerar arbetsmarknadspolitiken under olika konjunkturlägen?*

Rapport till Finanspolitiska rådet

Per Skedinger
Institutet för Näringslivsforskning
Box 55665
102 15 Stockholm

per.skedinger@ifn.se

* Ett tack till Eva Oscarsson och deltagarna vid Finanspolitiska rådets seminarium för konstruktiva synpunkter samt till Aron Berg för hjälp med databearbetningen.

1. Inledning

Ett av den aktiva arbetsmarknadspolitikens viktigaste syften är att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Detta åstadkoms främst genom att fler personer anvisas platser i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder under en lågkonjunktur än under högkonjunktur. Ett annat syfte är att underlätta strukturomvandling genom arbetsmarknadsutbildning. Med tanke på dessa syften vore det önskvärt om man också kunde fastslå att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna fungerar effektivare i lägen med svag efterfrågan på arbetskraft.

Det finns flera olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och de har olika målsättningar. Åtgärderna kan därför fungera på olika sätt beroende på konjunkturläget. Sysselsättningsskapande åtgärder kan, genom att tillhandahålla praktikplatser och subventionera lönekostnader i reguljära arbeten, bidra till att kortsiktigt öka efterfrågan på arbetskraft. Utbildningsinsatser av olika slag kan ha mer långsiktiga effekter för deltagarna i form av ökade färdigheter och därigenom förbättra deras konkurrensmöjligheter på arbetsmarknaden. Utbildningsinsatserna är mycket heterogena; dels finns ett betydande inslag av förberedande utbildningar och aktiviteter med fokus på ämnesmässiga färdigheter eller rådgivning om hur man effektivast söker jobb, dels förekommer yrkesinriktade kurser inom många olika områden. De yrkesinriktade kurserna är i regel både dyrare och längre än de generellt inriktade, men har också en större långsiktig potential i form av ökat humankapital.

I forskningen om arbetsmarknadspolitiska åtgärder görs ofta åtskillnad mellan mikroeffekter, vilka berör deltagarna i programmen, och makroeffekter, vilka påverkar även icke-deltagare (se Calmfors 1994, 1996, för en mer detaljerad genomgång av tänkbara effekter av arbetsmarknadspolitiska program). Mikroeffekterna kan vidare delas in i inlåsnings effekter, vilka beror på minskad sökaktivitet under programdeltagandet, och behandlingseffekter efter avslutad åtgärd. Behandlingseffekterna mäts oftast som effekter på sysselsättning, arbetslöshet, arbetskraftsdeltagande eller förvärvsinkomster. Eftersom inlåsnings effekterna är negativa (och ökar med programmets längd) måste behandlingseffekterna både vara positiva och tillräckligt stora för att generera ett

sammantaget positivt utfall för deltagarna. Eftersom behandlingseffekter kan uppstå på lång sikt, åtminstone när det gäller utbildningsinsatser, är det viktigt att också utvärderingsperioden är lång för att man ska kunna få en god uppfattning om den totala effekten för deltagarna. Till makroeffekterna (ibland benämnda allmän jämvikts-effekter) hör undanträngning av reguljär sysselsättning. Undanträngning kan uppstå direkt, främst genom att arbetsgivare minskar antalet reguljära anställningar när jobb subventioneras, eller indirekt, i den utsträckning som ett ökat antal personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder driver upp lönerna. Den senare effekten kan uppstå om deltagande i ett program upplevs som mer fördelaktigt än tillståndet att vara öppet arbetslös. Om de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna förbättrar konkurrensförmågan hos personer med svag anknytning till arbetsmarknaden i förhållande till *insiders* kan istället en lönesänkande effekt uppstå, vilket bidrar till ökad sysselsättning. Till ovanstående mikro- och makroeffekter kan läggas så kallade *ex-ante* effekter, vilka uppstår *före* programdeltagandet och hos arbetslösa personer som antingen med säkerhet eller med viss sannolikhet känner till att de kommer att anvisas till en åtgärd vid en framtida tidpunkt. Om åtgärden uppfattas som något positivt av den presumtive deltagaren kan sökaktiviteten under väntetiden minska, medan en åtgärd som uppfattas negativt kan leda till ökad sökaktivitet och därmed fler övergångar till reguljär sysselsättning. Hoteffekter av det senare slaget är mer sannolika om mer generösa ersättningsvillkor vid arbetslöshet är kopplade till krav på deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det mest fundamentala problemet i utvärderingar av mikroeffekter är att kontrollera för selektion in i programmen. Selektionen kan både bero på hur platser anvisas av Arbetsförmedlingen och på deltagarnas egna preferenser. Om det förekommer *positiv* selektion i förhållande till jämförelsegruppen av icke-deltagare, i den meningen att personer som redan i utgångsläget är mer konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden också har en större sannolikhet att delta, så finns en risk att de skattade behandlingseffekterna inte blir rättvisande. Även en *negativ* selektion innebär risk för snedvridna skattningar av effekterna. Under idealiska förhållanden finns tillgång till experimentella data med slumpmässig selektion. Man kan då helt enkelt jämföra utfallen för deltagare och icke-deltagare för att identifiera en kausal effekt av åtgärden. Eftersom experiment tillhör undantagen – särskilt i Sverige – måste utvärderaren i regel förlita sig på någon

ekonometrisk utvärderingsmetod som, på ett mer eller mindre tillfredsställande sätt, kontrollerar för den icke slumpmässiga selektionen. Såväl i Sverige som utomlands har så kallad matchning blivit en allt mer vanligt förekommande metod i utvärderingslitteraturen. Med denna metod försöker man simulera en experimentell situation, genom att på basis av liknande observerbara egenskaper – som påverkar både deltagande och utfall – med ekonometriska metoder matcha varje deltagare med dennes ”tvilling” bland icke-deltagare. Sedan jämförs utfallen hos deltagare med icke-deltagare, precis som vid klassiska experiment. Metoden förutsätter både ett stort antal observationer, för att kunna hitta tillräckligt många potentiella ”tvillingar”, och tillgång på rik bakgrundsinformation om individerna, för att säkerställa att ”tvillingarna” verkligen liknar varandra i de relevanta avseendena. Om selektionen däremot baseras på icke-observerade faktorer som också påverkar utfallen, till exempel ambition och motivation, så uppfyller inte matchningsmetoden villkoren för att jämföras med randomisering.

Den empiriska forskningen om effekter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder är omfattande. Forskningsresultat om mikro- och makroeffekter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Sverige har sammanställts av Calmfors m.fl. (2002), medan Card m.fl. (2009) är en relativt färsk analys av den internationella forskningen om mikroeffekter. I den senare studien hävdas att resultaten i matchningsstudier utförda under senare år inte avviker från resultaten i experimentella undersökningar. Detta kan tyda på att god tillgång på data, i kombination med matchningstekniken, kan kompensera för frånvaro av randomiserade experiment, i varje fall när det gäller de mikroekonomiska utfall som analyseras i de undersökta studierna.

De utvärderingar av arbetsmarknadsutbildning som genomförts i Sverige visar genomgående mer negativa resultat under den djupa lågkonjunkturen under det tidiga 1990-talet, jämfört med analyserna under 1980-talet, det senare 1990-talet och tidiga 2000-talet. Det kan därför ligga nära till hands att dra slutsatsen att arbetsmarknadspolitiska program också är mindre effektiva under lågkonjunkturer än när arbetsmarknadsläget är mer gynnsamt. En sådan slutsats vore dock vara förhastad, eftersom det observerade mönstret i de svenska studierna kan bero på andra faktorer än konjunkturläget.

Beklagligtvis finns inte mycket forskning som kan bringa klarhet i frågan om hur arbetsmarknadspolitiken fungerar under olika konjunkturlägen. Någon utvecklad teori varför aktiv arbetsmarknadspolitik skulle vara effektivare i en lågkonjunktur finns inte och de fåtaliga empiriska studierna som försöker besvara frågan är i flera fall behäftade med sådana brister att en tolkning av resultaten i termer av konjunkturreffekter försvåras. Samtliga empiriska studier på området skattar mikroekonomiska effekter av programmen över konjunkturcykeln, under det implicita antagandet att allmän jämvikts-effekter saknas.

Det finns flera faktorer man måste kontrollera för om man i empiriska studier har ambitionen att identifiera en kausal effekt av konjunkturen på arbetsmarknadspolitikens effektivitet. Dit hör konjunkturberoende selektion av deltagare in i programmen, konjunkturberoende innehåll och sammansättning av programmen samt förändringar i arbetsmarknadspolitiska regelverk och målsättningar eller andra speciella omständigheter under en lågkonjunktur som försvårar identifikation av konjunkturreffekter.

Rapporten består av fyra avsnitt. I det följande avsnittet diskuteras möjliga orsaker till varför arbetsmarknadspolitiken kan fungera olika beroende på situationen på arbetsmarknaden. De empiriska studierna på området redovisas i avsnitt 3, vilket även innehåller en diskussion om hur olika faktorer påverkar möjligheterna att identifiera en kausal konjunkturreffekt av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Selektionen in i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och förändringar i programinnehåll under olika konjunkturlägen i Sverige undersöks i avsnitt 4. Slutsatserna sammanfattas i den avslutande delen.

2. Varför kan arbetsmarknadspolitiska åtgärder tänkas fungera olika beroende på konjunkturläget?

Det tycks inte finnas någon utvecklad teori i forskningslitteraturen som explicit behandlar ovanstående fråga. Intuitivt talar dock flera faktorer för att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kan ha annorlunda effekter beroende på konjunkturläget. Detta gäller både avseende åtgärdernas effekter på individnivå och på makronivå.

Den antagligen viktigaste påverkande faktorn för åtgärdernas effekter på individnivå är att möjligheterna att få en reguljär anställning är mindre i lågkonjunktur. Detta innebär att inlåsningseffekten under deltagande i en åtgärd har mindre negativa konsekvenser när få jobb finns att söka än under en högkonjunktur. Samtidigt kan deltagare ha mindre nytta av en avslutad åtgärd (behandlingseffekten) under en lågkonjunktur eftersom vakanserna är fåtaliga. Således finns motverkande effekter och det är svårt att på förhand säga något bestämt om vilken effekt som dominerar.

Olika typer av åtgärder kan fungera olika beroende på konjunkturläget. I första hand torde detta gälla behandlingseffekterna, då det är mindre uppenbart varför inlåsningseffekterna skulle skilja sig åt för åtgärder av en given längd i ett givet konjunkturläge.

Vissa åtgärder, som arbetsmarknadsutbildning, har som primärt syfte att bygga upp humankapitalet hos deltagarna och kan därför betraktas som en långsiktig investering. Det är inte självklart varför produktionsfunktionen av humankapital, i form av exempelvis en yrkesutbildning, skulle vara annorlunda under lågkonjunkturer på ett sätt som genererar mer humankapital. Tvärtom finns risk för en motsatt effekt i den mån som deltagarantalet ökar snabbt och kraftigt, vilket kan leda till kvalitetsproblem. Arbetsmarknadsutbildningens roll för att underlätta strukturomvandling kan dock vara särskilt betydelsefull under en lågkonjunktur, då fler jobb än annars försvinner.

Ett liknande resonemang kan föras om sysselsättningsskapande åtgärder (subventionerade anställningar, praktik och direktskapade jobb i offentlig sektor) som syftar till att öka det ”mjuka” humankapitalet, i form av ökad tillgång till nätverk, ökad vana vid arbetsplatsrutiner och förstärkt motivation. Om deltagarna hänvisas till jobb som ligger under deras kvalifikationsnivå är det dock inte säkert att det ”mjuka”

humankapitalet förstärks, utan detta kan istället depreciera. Om många platser måste ordnas på kort tid, vilket i regel är fallet under lågkonjunkturer, ökar risken att deltagarna upplever sysselsättningsaktiviteterna som illa anpassade efter deras behov och därför också som mindre meningsfulla. Risken för en sådan demotiverande effekt av sysselsättningsskapande åtgärder är antagligen högre för direktskapade jobb i offentlig sektor än för subventionerade anställningar och praktik i privat sektor.

Andra åtgärder, som jobbsökaraktiviteter, fokuserar på att snabbt få in deltagarna i sysselsättning på den reguljära arbetsmarknaden. Jobbsökaraktiviteter har en potential även under lågkonjunkturer, eftersom det alltid finns jobb att söka. Men antalet vakanser per arbetssökande är färre än under högkonjunkturer, vilket minskar avkastningen på en given sökingsinsats. Detta talar för att jobbsökaraktiviteter fungerar sämre under en svag konjunktur.

Med väl avvägd timing av åtgärderna kan dessa få en mer gynnsam effekt. Om åtgärden påbörjas under en lågkonjunktur, med mindre kännbara inlåsnings effekter, och avslutas när det ekonomiska läget förbättrats och tillgången på jobb ökar, kan programmet fungera överbryggande mellan konjunkturfaserna. Förutsättningarna för att lyckas med en sådan timing är antagligen gynnsammast i ”normala” och tämligen kortvariga lågkonjunkturer. Det kan finnas skäl att lägga mindre vikt vid åtgärders kortsiktiga effekter i lågkonjunkturer, särskilt om de är djupa och långvariga, och istället fokusera mer på de långsiktiga. Med detta synsätt skulle arbetsmarknadsutbildning, vars eventuellt positiva effekter framför allt är långsiktiga, ges högre prioritet i lågkonjunkturer än jobbsökaraktiviteter, där effekterna förväntas uppstå snabbare.

Effekterna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder på individnivå utvärderas typiskt med jämförelser mellan utfall för deltagare och icke-deltagare. Konjunkturläget påverkar även icke-deltagare, vilket ofta bortses från i diskussioner om arbetsmarknadspolitikens effekter under olika konjunkturer. Det kan leda till negativa konsekvenser att nyanställas under en lågkonjunktur jämfört med högkonjunktur. Det finns flera teorier varför kohorteffekter rörande lön och sysselsättning är procykliska, det vill säga är mer gynnsamma i högkonjunkturer (se exempelvis Kwon m.fl., 2010, för en diskussion). Dessa förklaringar pekar på betydelsen av lägre matchningskvalitet under lågkonjunkturer, signaleffekter av det initiala jobbet, nominella lönestelheter och

kombinationen av anställda som ogillar risk och därför är beredda att acceptera lägre lön under en lågkonjunktur och förekomsten långsiktiga kontrakt mellan anställda och arbetsgivare. Teorierna är inriktade på kortsiktiga effekter och har svårare att förklara varför effekterna skulle vara mer långvariga.

Även de arbetsmarknadspolitiska åtgärdernas makroeffekter kan variera med konjunkturläget. De sysselsättningsskapande åtgärdernas direkta undanträngningseffekter på reguljär sysselsättning har i flertalet undersökningar visat sig vara betydande (se översikten i Calmfors m.fl., 2002). Undanträngningseffekten kan delas upp i två komponenter, en dödviktseffekt och en substitutionseffekt. Sannolikheten att en anställning hade gjorts även i frånvaro av subventionen (dödviktseffekten) bör vara mindre i ett svagt konjunkturläge, medan det inte kan uteslutas att benägenheten att ersätta en osubventionerad anställd med en subventionerad (substitutionseffekten) är större i lågkonjunkturer, i den mån som trycket att minska företagets kostnader ökar i ett försämrat ekonomiskt läge. Under dessa antaganden är konjunkturrens inverkan på den totala undanträngningseffekten oklar och beroende på om dödvikts- eller substitutionseffekten dominerar. Om dödviktseffekten är intertemporal, det vill säga att en anställning som ändå hade gjorts *tidigareläggs* för att dra nytta av subventionen, behöver detta inte vara någon nackdel under en lågkonjunktur.

Ett vanligt argument för arbetsmarknadspolitiska åtgärder är att dessa förhindrar att arbetslösa slås ut under lågkonjunkturer och permanent lämnar arbetskraften. Åtgärdernas makroeffekt på arbetskraftsdeltagandet är emellertid inte teoretiskt entydig (Johansson, 2001). Å ena sidan kan programmen påverka arbetskraftsdeltagandet positivt i den mån som dessa ökar möjligheterna att få jobb (eller om åtgärderna kvalificerar för nya ersättningsperioder i a-kassan). Om programmen bidrar till att öka antalet arbetssökande, vid en given nivå på arbetslöshet och vakanser, kan arbetskraftsdeltagandet å andra sidan minska på grund av ökad konkurrens om jobben.

3. Empiriska studier

I detta avsnitt presenteras svenska och utländska studier av arbetsmarknadspolitikens effekter under olika konjunkturlägen. Som en bakgrund till studierna diskuteras inledningsvis under vilka villkor det är möjligt att faktiskt kunna identifiera en kausal konjunkturreffekt.

I vissa av de empiriska studierna är huvudsyftet att identifiera kausala konjunkturreffekter, medan andra studier har den mer begränsade ambitionen att undersöka effekter över en längre tidsperiod. Eftersom studierna med uttalad ambition att skatta konjunkturreffekter är fåtaliga, har jag valt att även inkludera undersökningar i den andra gruppen i genomgången. Jag diskuterar även två meta-studier, i vilka resultat från ett stort antal studier – avseende Europa respektive USA – om arbetsmarknadspolitikens effekter sammanställs i syfte att bland annat utröna om de skattade effekterna är olika under olika konjunkturlägen. Studierna i genomgången avser nästan uteslutande mikroeffekter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det finns antagligen flera förklaringar till bristen på mikrostudier av konjunkturrens inverkan på arbetsmarknadspolitikens effektivitet. En förklaring är att det krävs tillgång till mikrodata för tillräckligt långa perioder för att olika konjunkturlägen ska kunna täckas in. Makroekonomiska data finns för långa perioder men är inte tillräckligt detaljerade för att man ska kunna identifiera en kausal effekt av konjunkturläget, eftersom deltagarnas egenskaper förändras. Experimentella studier, som annars utgör en metod för säker identifikation av kausala effekter, är inte möjliga att använda för att undersöka effekter av olika konjunkturlägen. En annan tänkbar förklaring är att programmets innehåll och utformning förändras på ett sätt som försvårar jämförelser av deras effekter över tiden. I extremfallet har åtgärden upphört att existera eller har endast funnits en kort tid vid utvärderingstillfället. Med tillgång till rik information om programmets innehåll och utformning kan dock detta problem mildras, exempelvis genom att åtgärder med liknande egenskaper slås samman så att en längre sammanhängande tidsperiod kan analyseras. För att minimera jämförbarhetsproblemen har flera analyser begränsats till att undersöka effekter av arbetsmarknadsutbildning – en åtgärd som i de flesta länder funnits under lång tid.

Ovanstående förklaringar relaterar till *utbudssidan*. Möjligen kan en förklaring finnas också på *efterfrågesidan*. En regering som initierat en viss arbetsmarknadspolitisk åtgärd kan ha ett intresse av att få just denna åtgärd utvärderad och dessutom så snabbt som möjligt, vilket i så fall innebär att framför allt konjunkturoberoende och kortsiktiga effekter kommer att stå i fokus.

3.1 Villkor för identifikation av en kausal konjunktoreffekt

Framställningen utgår från ett antagande att en matchningsestimator används, eftersom det är den numer dominerande icke-randomiserade skattningsmetoden i litteraturen. Många av resonemangen i detta avsnitt är dock tillämpliga även för andra estimatorer.

För att kunna identifiera en kausal effekt av konjunkturen på arbetsmarknadspolitikens effektivitet måste man kontrollera för faktorer som är korrelerade med både konjunkturen och utfallen av programmen. En sådan faktor är *konjunkturberoende selektion* in i programmen. Sammansättningen av deltagare i programmen kan variera med konjunkturen beroende på att sammansättningen av gruppen som uppfyller behörighetskraven för deltagande (i allmänhet arbetslöshet) förändras eller på att rekryteringsprocessen gör det. Arbetsförmedlare kan göra annorlunda prioriteringar bland behöriga deltagare och kapacitetsrestriktioner kan påverka urvalet. Dessutom kan arbetslösas egna preferenser förändras över konjunkturcykeln på ett sätt som påverkar selektionen. En konjunkturbetingad selektion i kombination med heterogena effekter av programmen medför att matchnings-estimatorns skattningar av konjunktoreffekterna blir snedvridna (*biased*).

Flera svenska studier tyder på att inlåsnings- och behandlingseffekter är heterogena (se till exempel Forslund och Nordström Skans, 2006, och de Luna m.fl., 2008). Någon riktning på denna *bias* kan dock inte fastställas på förhand, eftersom behandlingseffekterna inte nödvändigtvis är bättre för positivt selekterade, med mer gynnsamma initiala förutsättningar på arbetsmarknaden (eller sämre för negativt selekterade) och dessutom kan graden av heterogenitet i effekterna variera beroende på programtyp. Gynnsammare behandlingseffekter för positivt selekterade kan uppstå om dessa deltagare har bättre förutsättningar att tillgodogöra sig en åtgärd, exempelvis en kvalificerad arbetsmarknadsutbildning. Om de positivt selekterade även utan åtgärden

skulle ha klarat sig bättre på arbetsmarknaden, medan detta inte gäller för negativt selekterade, blir behandlingseffekten istället större i den senare gruppen.

I Tabell 1 illustreras, med några hypotetiska exempel, konsekvenserna av en positiv selektion i lågkonjunkturer för de skattade genomsnittseffekterna av en arbetsmarknadspolitisk åtgärd i olika konjunkturlägen. För enkelhets skull antas att ingen reell konjunkturreffekt existerar. Två grupper, högutbildade och lågutbildade, deltar i åtgärden. Behandlingseffekterna för de två grupperna antas vara positiva och uttrycks i procent (utfall i förhållande till en matchad individ i samma utbildningsgrupp som inte deltar i programmet). Tabellen visar att en högre andel högutbildade i åtgärderna under lågkonjunktur (positiv selektion) inte medför någon *bias* i konjunkturreffekten om behandlingseffekterna i de två utbildningsgrupperna är homogena. Om behandlingseffekterna istället är heterogena blir skattningarna av konjunkturreffekten systematiskt snedvridna. Konsekvenserna av två olika typer av heterogena effekter åskådliggörs. I fallet med större behandlingseffekter bland de högutbildade (typ I), överskattas konjunkturreffekten. Med större behandlingseffekter bland de lågutbildade (typ II) blir konsekvensen en underskattning av samma effekt.

En annan faktor som kan föresvara identifikation av en kausal konjunkturreffekt är *konjunkturberoende innehåll och sammansättning av programmen*. I den mån som fördelningen mellan förberedande utbildning och yrkesinriktad utbildning förändras, eller kurslängder och inriktning i båda typerna av utbildning förändras, samtidigt som dessa egenskaper hos programmen påverkar utfallen, kan otillräcklig disaggregering av åtgärderna leda till felaktig inferens.

Ett svenskt exempel på att disaggregering på typ av utbildning kan spela roll för de skattade effekterna är de Luna m.fl. (2008). De undersöker effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning under perioden 2002–04, vilket är för kort period för att undersöka om effekterna skiljer sig åt under olika konjunkturlägen. Men de finner att sysselsättningseffekterna är positiva, då väntetiden till arbete kortas med 20 procent. Den samlade effekten av utbildning, inklusive förberedande utbildning, är dock endast 5 procent. De anser det oklart i vilken utsträckning tidigare svenska studier separerat yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning och förberedande utbildning.

Det tycks inte finnas mycket forskning om sambandet mellan kurslängd i arbetsmarknadsutbildningen och dess behandlingseffekter. Flores-Lagunes m.fl. (2007) undersöker effekter av olika kurslängder i arbetsmarknadsutbildning för ungdomar i socialt eftersatta grupper i USA och kontrollerar också för selektion med avseende på kurslängden. De finner att en veckas ökad kurslängd ökar inkomsten efter avslutad utbildning, men marginalavkastningen är avtagande i kurslängden (vilken varierar mellan någon vecka och mer än 1 år). Harkman (1997) jämför effekterna av lång arbetsmarknadsutbildning (mer än 100 dagar) och kort (färre än 100 dagar) i Sverige, men gör ingen kontroll för selektion. Lång utbildning har en liten och positiv effekt på övergångar till sysselsättning, men skillnaden gentemot kort utbildning, där effekten är negativ, är inte statistiskt säkerställd.

Slutligen kan förändringar i *arbetsmarknadspolitiska regelverk och målsättningar* eller andra *speciella omständigheter* under en lågkonjunktur försvåra identifikation av konjunkturreffekter. För svenskt vidkommande är det inte svårt att hitta exempel på reformer som kan ha påverkat utfallen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i mer gynnsam riktning sedan slutet av 1990-talet. För det första avskaffades i februari 2001 möjligheten att använda deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder för kvalificering till nya perioder med ersättning från arbetslöshetskassan (Runeson och Bergeskog, 2003). Reformen kan ha ökat motivationen hos deltagare i programmen att tillägna sig färdigheter. Eftersom detta är en för utvärderaren icke-observerad egenskap kan dess effekter på utfallen inte fångas i matchningsstudier. För det andra kan införandet av det så kallade 70-procentsmålet i arbetsmarknadsutbildningen 1999 ha påverkat utfallen. Detta mål innebar att 70 procent av deltagarna i yrkesinriktad utbildning skulle ha ett arbete inom 90 dagar efter avslutad utbildning. Andelen skulle öka kontinuerligt under 1999 och uppgå till minst 70 procent under det fjärde kvartalet (Bergeskog, 1999). Enligt de Luna m.fl. (2008) är det möjligt att 70-procentsmålet på flera olika sätt har påverkat utfall efter avslutad utbildning. Arbetsförmedlare kan i högre grad ha valt ut deltagare som på förhand bedömts ha stor sannolikhet att få jobb efter utbildningen. Förmedlarna kan också ha blivit mer selektiva i sina val av utbildningsinriktningar på ett sätt som ökar inflödet till sysselsättning. Det är också möjligt att 70-procentsmålet lett till att deltagarna erbjudits

intensivare förmedlingsinsatser efter avslutad utbildning, vilket också borde förbättra sysselsättningsmöjligheterna.

Calmfors m.fl. (2002) pekar på flera omständigheter under den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet som kan ha lett till svaga resultat i arbetsmarknadsutbildningen: Låg efterfrågan på arbetskraft, kvalitetsproblem på grund av snabbt ökande och stora volymer i åtgärden samt svårigheter att identifiera de bristyrken och flaskhalsar man skulle utbilda för.

3.2 Svenska studier

Effekter av arbetsmarknadsutbildning i Sverige under 1980- och 1990-talen undersöks av Andrén och Gustafsson (2004, 2005). De skattar effekter efter avslutad utbildning på inkomster på olika lång sikt i tre kohorter av deltagare under någon av perioderna 1984–85 (med i genomsnitt 3 procents arbetslöshet under perioden), 1987–88 (1,9 procents arbetslöshet) och 1990–91 (2,3 procents arbetslöshet). Som kontrollgrupp används personer som erhållit arbetslöshetsersättning men inte deltagit i någon arbetsmarknadsutbildning.

De skattade effekterna av arbetsmarknadsutbildningen på deltagarnas inkomster baseras på flera olika estimatorer, inklusive matchning. Effekterna är i allmänhet positiva och skiljer sig relativt lite mellan de tre kohorterna. Effekterna på 1 och 2 års sikt är 7–8 procent högre inkomster i de flesta specifikationerna. För effekterna på 3 års sikt är dock den positiva effekten mindre för kohorten som genomgick utbildning 1990–91 (4 procent jämfört med 12–16 procent i övriga kohorter). För utlandsfödda i kohorten 1990–91 är effekterna antingen negativa (1 års sikt) eller ej statistiskt säkerställda (2–3 års sikt).

I vilken grad Andrén och Gustafsson (2004, 2005) verkligen fångar en kausal effekt av konjunkturen på arbetsmarknadsutbildningens effektivitet är diskutabelt. Skillnaderna i genomsnittlig arbetslöshet mellan de tre utbildningsperioderna är relativt små. Observationsperioden täcker heller inte in deltagare som påbörjade arbetsmarknadsutbildning under perioden med högst arbetslöshet under första halvan av 1990-talet. Vidare tar skattningarna inte hänsyn till att selektionen in i åtgärder kan förändras över olika konjunkturen eller att sammansättningen av olika typer av arbetsmarknadsutbildningar kan förändras.

Nilsson (2008) undersöker effekter av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under en relativt lång period, 1992–2006. På grund av den långa undersökningsperioden indelas åtgärderna i fyra övergripande grupper: ”Förberedande insatser” (vilka inkluderar åtgärderna förberedande utbildning, datortek m.m.), ”praktik”, ”arbetsmarknadsutbildning” samt ”arbete med stöd”. För varje månad som deltagarna börjar i program tas en matchande kontrollgrupp av öppet arbetslösa fram. Effekterna skattas årsvis och mäts som andelen i arbete på 1 års sikt efter programstart.

De skattade effekterna ökar trendmässigt under perioden, vilket framgår av Figur 1. Sålunda var effekterna större under andra hälften av 1990-talet och under 2000-talet än under den djupa lågkonjunkturen under första hälften av 1990-talet. Storleken på effekterna varierar dock stort mellan de fyra grupperna. Stöd till arbete uppvisar den mest positiva effekten, mellan 3 och drygt 32 procentenheter fler i deltagargruppen än i jämförelsegruppen var i arbete 1 år efter programstart, beroende på när programmet startade. Arbetsmarknadsutbildningens effekter ligger inom intervallet 2–18 procentenheter. För praktik är sysselsättningseffekterna svagare, men positiva, medan förberedande insatser i de flesta fall uppvisar en negativ effekt. Den senare åtgärden är dock problematisk att analysera separat, eftersom den ofta är ett inledande steg före en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning.

Nilssons (2008) analys antyder att de kortsiktiga sysselsättningseffekterna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder har varierat mycket i storlek över tiden. Det är dock tveksamt om resultaten kan tolkas som kausala konjunkturer (vilket inte heller Nilsson gör). Liksom i Andréns och Gustafssons (2004, 2005) studie tas inte hänsyn till att deltagar- och programsammansättning kan förändras mellan olika tidpunkter i konjunkturcykeln. På grund av den knapphändiga informationen om matchningsproceduren och robustheten i analysen är dessutom Nilssons (2008) resultat i sin helhet tämligen svårbedömbara.¹

En ytterligare komplikation med Nilssons (2008) analys – om man vill tolka den i termer av konjunkturer – är att arbetsmarknadspolitiska regelverk och målsättningar förändrats på ett sätt som kan ha påverkat utfallen i mer gynnsam riktning i slutet av

¹ Efter matchning får det inte finnas några systematiska skillnader i fördelningen av kovariater mellan deltagar- och kontrollgrupp för att resultaten ska vara trovärdiga.

perioden. Införandet av 70-procentsmålet 1999 och avskaffandet 2001 av möjligheten att använda deltagande i arbetsmarknadspolitisk åtgärd för återkvalificering till a-kassa har markerats med varsin vertikal linje i Figur 1.

I en studie av Nordlund (2010) redovisas effekter på sysselsättning, arbetskraftsdeltagande och inkomster för personer som påbörjat deltagande i arbetsmarknadsutbildning respektive subventionerat arbete under två perioder med olika konjunkturlägen: 1993 (med 8,2 procents arbetslöshet) och 1999 (5,6 procents arbetslöshet). Deltagarna har följts under 4 år och jämförs med en grupp arbetslösa som inte deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De flesta effekter som skattas indikerar gynnsamma effekter av programmen, oavsett konjunkturläge. Samtliga tre utfallsvariabler påverkas i gynnsam riktning av arbetsmarknadsutbildning, medan deltagare i subventionerat arbete uppvisar ogynnsamma resultat för ett utfall (en negativ effekt för sysselsättning i 1993 års kohort). Hur ser då effekterna ut under de olika konjunkturlägena? Här visar det sig att arbetsmarknadsutbildning genomgående uppvisar större positiva effekter för ”högkonjunktur-kohorten” 1999 än för ”lågkonjunktur-kohorten” 1993, medan det omvända förhållandet råder för subventionerat arbete (med undantag för sysselsättningseffekten).

Liksom i de övriga svenska studierna skattas inte några effekter för en fix population av deltagare eller för en fix sammansättning av åtgärder, varför resultaten inte utan vidare kan tolkas som konjunktoreffekter. I likhet med Nilssons (2008) undersökning kan också resultaten för arbetsmarknadsutbildning ha påverkats av 70-procentsmålet på ett sätt som överskattar de positiva effekterna av åtgärden under högkonjunkturen. Det bör också framhållas att Nordlunds (2010) studie i sin helhet är svårbedömbart då det inte framgår om och hur selektionen in i programmen hanterats och att beskrivningen av de två kohorterna är knapphändig.²

Johansson (2001) undersöker vilken inverkan arbetsmarknadspolitiska program har på arbetskraftsdeltagandet. Arbetskraftsdeltagandet är i regel starkt procykliskt, det vill säga högre under högkonjunkturer. Detta mönster kan bero på att det då är lättare att hitta jobb, vilket lockar fler personer till arbetskraften. Den studerade perioden är 1986–

² Möjligen kan ha instrumentering med Heckmans tvåstegsmetod ha använts, i likhet med en annan studie av samma författare på samma datamaterial (Strandh och Nordlund, 2008).

98 och inkluderar därmed den djupa lågkonjunkturen i början av 1990-talet. Både den omedelbara och den långsiktiga effekten av ett ökat antal personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är positiv, enligt skattningsresultaten. Johansson (2001) gör inget försök att skatta en renodlad konjunkturreffekt av åtgärderna, men hon argumenterar för att dessa bör bidra till att öka arbetskraftsdeltagandet mer i lågkonjunkturer eftersom programmen är procykliska. Åtgärderna kan därmed förhindra att arbetslösa personer lämnar arbetskraften under lågkonjunkturer.

3.3 Utländska studier

Det kanske mest ambitiösa försöket hittills att identifiera konjunktorens inverkan på arbetsmarknadspolitikens effektivitet har genomförts av Lechner och Wunsch (2009). Deras studie avser effekter av arbetsmarknadsutbildning på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster i västra Tyskland. De individer som undersökts har påbörjat programdeltagande under någon månad under perioden 1986–1995. Individerna kan följas framåt till 2003 avseende effekterna av programdeltagandet och perioden efter programstart är tillräckligt lång för att möjliggöra analys av effekter på olika lång sikt. Deltagarna matchas med en kontrollgrupp av arbetslösa personer som inte påbörjat arbetsmarknadsutbildning i den givna månaden.

Åtgärder som klassificeras som arbetsmarknadsutbildning i Tyskland är mycket heterogena, både avseende inriktning och längd (från några veckor upp till 3 år). Fem olika typer av arbetsmarknadsutbildning undersöks i studien: ”Praktik”, ”kort” (upp till 6 månader) respektive ”lång arbetsmarknadsutbildning” (mer än 6 månader), ”omskolning” samt ”jobsökarassistans”. Omskolningen är ofta mycket lång och är mer yrkesinriktad än den korta och långa arbetsmarknadsutbildningen.

Arbetslösheten vid månaden för programstart används som konjunkturindikator, vilket möjliggör detaljerad kontroll för arbetsmarknadsläget och att samband med inlåsnings effekter under programdeltagandet kan upptäckas. Inlåsnings effekterna mäts 6 månader efter programstart och behandlingseffekterna 3, 6 och 8 år efter programstart. Skattningsarna visar att arbetsmarknadsutbildningen generellt har negativa inlåsnings effekter på kort sikt, men att effekterna på medellång och lång sikt är positiva.

För att kunna identifiera en kausal effekt av konjunkturen tar Lechner och Wunsch (2009) hänsyn till att både sammansättningen av programdeltagare och programtyper förändras över konjunkturcykeln. De skattar därför effekter av arbetsmarknadsutbildning för en fix population av deltagare, avseende deras bakgrundsegenskaper. De kontrollerar även för skillnader över tiden i andelen som deltar i de fem olika typerna av arbetsmarknadsutbildning och den planerade programlängden. Deras deskriptiva analys visar att såväl deltagarmixen som sammansättningen av programmen, avseende inriktning och längd, förändras med konjunkturläget.³ Det är en tydlig positiv selektion av deltagare i lågkonjunkturer.

Enligt Lechner och Wunschs (2009) resultat fungerar arbetsmarknadsutbildning effektivare under en lågkonjunktur. Hänsynstagande till skillnader i deltagar- och programsammansättning förstärker detta resultat. En möjlig förklaring till att kontrollen för deltagarsammansättning får dessa konsekvenser är att behandlingseffekterna är gynnsammare för de positivt selekterade (jämför Tabell 1). De negativa inlåsnings effekterna är mindre i låg- än i högkonjunkturer och de positiva behandlingseffekterna är större. Redovisningen av storleken på effekterna under olika konjunkturlägen är sparsam, men författarna anger att sysselsättningseffekten ökar med 0,7–1,8 procentenheter när arbetslösheten vid programstart ökar med 1 procentenhet, beroende på tidshorisont (utan kontroll för förändrad deltagar- och programsammansättning).⁴ Den gynnsamma effekten av arbetslösheten vid programstart tenderar också att öka något för samtliga utfallsvariabler ju längre utvärderingshorisonten är.

Det är för få deltagare i de olika programmen för att Lechner och Wunsch (2009) ska kunna avgöra om konjunkturreffekterna är heterogena med avseende på programtyp, vilket är en brist eftersom programmen är mycket olika till sitt innehåll. Enligt författarna har inte några väsentliga förändringar i de arbetsmarknadspolitiska regelverken

³ Relativt färre bland deltagarna i arbetsmarknadsutbildning är kvinnor, invandrare och lågutbildade och har erfarenhet av lång arbetslöshet när arbetslösheten är hög. I tider med hög arbetslöshet deltar relativt fler i kort eller lång arbetsmarknadsutbildning och färre i jobbsökarassistans. Detta gäller även om analysen begränsas till den fixa populationen av deltagare. Resultaten avseende programlängd är inte fullt lika entydiga, men är kortare för omskolning och längre i jobbsökarassistans för både den fixa och icke-fixa populationen.

⁴ Sysselsättningseffektens storlek baseras på regressioner som inte redovisas i artikeln. Motsvarande storlek på arbetslöshets- och inkomsteffekterna redovisas över huvud taget inte.

genomförts som kan störa resultaten. För en utomstående betraktare är detta svårt att bedöma, men det kan noteras att de så kallade Hartz-reformerna genomfördes 2003–05 och därför faller utanför observationsperioden för programdeltagande.

Konjunktorens inverkan på effekter av norsk arbetsmarknadsutbildning undersöks av Raaum m.fl. (2002). I studien ingår personer som genomgått sådan utbildning under perioden 1991–1996 och som matchas med arbetslösa. Kurslängden är typiskt 5–20 veckor och inriktningen kan vara yrkesinriktad eller förberedande. Effekterna mäts på 1, 2 och 3 års sikt och antyder att arbetsmarknadsutbildning generellt har positiv inverkan på inkomster och att dessa effekter är svagare när arbetslösheten är hög, vilket går stick i stäv med resultaten hos Lechner och Wunsch (2009). När arbetslösheten ökar med 1 procentenhet minskar den positiva effekten på inkomsten av arbetsmarknadsutbildning med omkring 6.000 NOK på 1 års sikt och med ungefär 4.000 NOK på 2 års sikt. Raaum m.fl. (2002) mäter dock inte konjunkturläget vid programstart, utan vid samma tidpunkt som utfallsvariabeln. Detta innebär att konjunktorens inverkan på inlåsnings effekterna inte kan undersökas. Vidare görs inga robusthetstester med fixa populationer av deltagare och fixa egenskaper hos det studerade programmet.

3.4 Meta-studier

Kluve (2010) diskuterar konjunktorens inverkan på arbetsmarknadspolitikens effektivitet inom ramen för en metastudie. En metastudie innebär att resultat från flera olika studier analyseras med statistiska metoder för att utröna om det finns gemensamma mönster i resultaten och i vilken grad skillnader i resultat beror på olika faktorer, såsom studiernas utformning och i vilken kontext studierna genomförts. Kluves (2010) metastudie baseras på 95 olika studier (varav 18 svenska), utförda i 19 europeiska länder. Det tidigaste startdatumet i studiernas observationsperiod är ”tidigt 1980-tal” och 2004 det senaste slutdatumet. Studierna avser en rad olika arbetsmarknadspolitiska åtgärders effekter på sysselsättning och inkomster.

De makroekonomiska förhållandena fångas med tre olika variabler:
Arbetslösheten, utgifterna för den aktiva arbetsmarknadspolitikerna (som andel av BNP)

och BNP-tillväxten.⁵ Koefficienten för arbetslöshet i den inledande specifikationen antyder att åtgärderna är effektivare i lågkonjunkturer, men signifikansen försvinner när dummyvariabler för de olika länderna läggs på.⁶ En möjlig tolkning av detta är att de positiva resultaten i den första specifikationen beror på att vissa länder lyckas bättre med arbetsmarknadspolitiken än andra av skäl som inte har med arbetslösheten att göra, men att dessa länder också kännetecknas av en högre arbetslöshet. När en separat analys görs för arbetsmarknadsutbildning erhålls dock positiva resultat i båda specifikationerna. Däremot tycks inte åtgärder inriktade mot ungdomar ge bättre effekter i lågkonjunkturer. De två övriga makroekonomiska variablerna ger aldrig statistiskt säkerställda effekter.

Kluve (2010) huvudresultat är att det framför allt är typen av program som har betydelse, då sysselsättningsstöd i privat sektor och jobbsökaraktiviteter kopplade till sanktioner (vid bristande sökaktivitet) har mer positiva effekter på sysselsättning och inkomster än arbetsmarknadsutbildning. Sämst tycks sysselsättningsskapande åtgärder i offentlig sektor fungera, med genomgående negativa utfall. Liknande resultat erhålls för ungdomsåtgärder. Det är oklart vad resultatet att arbetsmarknadsutbildning ger bättre utfall i lågkonjunkturer beror på, eftersom ingen kontroll gjorts för skillnader i sammansättning av programdeltagare och eventuella skillnader i programutformning under olika konjunkturlägen i de ursprungliga studierna.

En meta-analys har också utförts av studier avseende arbetsmarknadsåtgärder inriktade mot utsatta grupper i USA (Greenberg m.fl., 2003). Analysen baseras på 31 studier av programmets inkomsteffekter under perioden 1964–98. Arbetslösheten mäts både på regional nivå och specifikt för olika demografiska grupper (män, kvinnor och ungdomar). Analysen ger vid handen att programmen fungerat bäst för kvinnor, medan de däremot lett till mer blygsamt positiva resultat för män och haft försumbara effekter för ungdomar.⁷ Endast svaga samband mellan konjunktur och effekter på inkomster kan påvisas, utom för ungdomar där programmen tycks ha gett sämre utfall under lågkonjunkturer. Den konjunkturberoende selektionen bland deltagare och programtyper

⁵ De makroekonomiska variablerna mäts under den tid programmen löpt, vilket innebär att ett genomsnitt använts om programmet i fråga löpt under flera år.

⁶ Den beroende variabeln kan anta tre olika värden (+1 för positiv effekt, -1 för negativ effekt och 0 om statistiskt säkerställd effekt saknas). Specifikationen tar alltså inte hänsyn till *storleken* på de skattade effekterna i de studier som inkluderats.

⁷ Analysen tar hänsyn till både storleken på effekterna och deras osäkerhet, då mer precist skattade observationer ges större vikt (proportionell mot inversen av variansen).

hanteras dock inte heller i de ursprungliga amerikanska studierna. Resultaten tyder inte på några skillnader i effekter mellan olika typer av åtgärder, vilka inkluderar arbetsmarknadsutbildningar av olika slag och subventionerad sysselsättning i offentlig och ideell sektor. Eftersom strukturerade jobbsökaraktiviteter ingick i de flesta åtgärder kunde inte dessa analyseras separat.

3.5 Hur ska de empiriska studierna bedömas?

De studier som har diskuterats i denna översikt – fyra svenska, två utländska och två meta-studier – pekar i högst olika riktningar beträffande konjunktorens inverkan på arbetsmarknadspolitikens effektivitet. I fyra undersökningar (Johansson, 2001; Kluge, 2010, för arbetsmarknadsutbildning; Lechner och Wunsch, 2009; Nordlund, 2010, för subventionerat arbete) är slutsatsen att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mer gynnsamma effekter under lågkonjunkturer, medan fem (Andrén och Gustafsson, 2004, 2005; Greenberg m.fl., 2003, för ungdomsåtgärder; Nilsson, 2006; Nordlund, 2010, för arbetsmarknadsutbildning; Raaum m.fl., 2002) antyder att åtgärderna istället fungerar sämre. I endast tre studier är konjunktoreffekterna det centrala i analysen (Lechner och Wunsch, 2009; Nordlund, 2010; Raaum m.fl., 2002). Och av dessa tre är det blott en (Lechner och Wunsch, 2009) som analyserar effekterna av konjunkturläget vid programstart – vilket torde ha störst policyrelevans – och som utförligt kontrollerar för selektion av deltagare och förändringar i programmets sammansättning. Endast en studie (Johansson, 2001) beaktar allmän jämvikts-effekter, medan övriga är inriktade på mikroekonomiska effekter för deltagarna i programmen.

Den interna validiteten beträffande konjunktoreffekten, det vill säga i vilken grad en sådan verkligen identifieras, är enligt min mening tveksam eller svårbedömbart i samtliga fall utom hos Lechner och Wunsch (2009), av skäl som anförs tidigare i detta avsnitt. Johanssons (2001) argument för existensen av en konjunktoreffekt som ökar arbetskraftsdeltagandet särskilt mycket under lågkonjunkturer förefaller rimliga, men *storleken* på denna effekt undersöks inte. Sammantaget måste detta empiriska underlag betraktas som tunt. För att några mer bestämda slutsatser ska kunna dras om konjunktorens inverkan på arbetsmarknadspolitikens effektivitet måste helt enkelt fler studier av god kvalitet produceras.

Eftersom Lechners och Wunschs (2009) studie av arbetsmarknadsutbildning i Tyskland enligt min bedömning är den som antagligen lyckas bäst med att identifiera en kausal konjunktoreffekt och dessutom är den enda studie som gör en distinktion mellan inlåsnings- och behandlingseffekter, finns det anledning att något mer utförligt diskutera deras resultat. De finner att de negativa inlåsningsseffekterna är svagare under lågkonjunkturer, vilket det är lätt att hitta en intuitiv förklaring till. När arbetsmarknadsmöjligheterna är sämre, både när det gäller att hitta ett arbete överhuvudtaget och att bli matchad till ett ”bra” jobb, där den anställde kan utveckla sin produktionsförmåga, blir också kostnaden för en given minskning av sökaktiviteten under programdeltagandet lägre. Den externa validiteten hos dessa resultat, det vill säga i vilken grad de är överförbara till andra populationer (exempelvis andra programtyper, andra tidsperioder och andra länder) kan mycket väl vara hög.

Det andra huvudresultatet hos Lechner och Wunsch (2009) är att de positiva behandlingseffekterna av arbetsmarknadsutbildning är starkare i lågkonjunkturer. Intuitionen bakom dessa resultat är inte lika uppenbar. En möjlig förklaring går ut på att det snarare är arbetsmarknadsmöjligheterna för kontrollgruppen, icke-deltagarna, som försämras vid lågkonjunkturer i förhållande till deras utsikter i ett gott konjunkturläge.⁸ Deltagarna i arbetsmarknadsutbildning kan istället ”övervintra” i programmen och invänta ett bättre konjunkturläge.

Den externa validiteten hos Lechners och Wunschs (2009) resultat avseende behandlingseffekter är inte självklar. För andra åtgärder än arbetsmarknadsutbildning, där inslaget av humankapitalbildning inte är lika stort, kan särskilt de långsiktiga effekterna vara mindre eller obefintliga. Detta behöver dock inte nödvändigtvis vara ett problem, så länge de kortsiktiga behandlingseffekterna är mer positiva i lågkonjunkturer än i högkonjunkturer (om vilket vi dock vet mycket litet). Utformningen av arbetsmarknadsutbildningen i Tyskland avviker också i flera avseenden från

⁸ Det finns empirisk evidens från flera länder som stöder denna hypotes. Enligt Kwon m.fl. (2010) får tjänstemän i Sverige och USA som nyanställs under en lågkonjunktur en sämre långsiktig utveckling avseende löner och befordran än andra grupper, även efter kontroll för initial produktivitet. Flera andra studier vilka i regel fokuserar på högutbildade för att fånga effekter av investeringar i humankapital, når liknande resultat (se till exempel Kahn, 2010, för college-utbildade i USA). Även för lågutbildade i Japan och USA finner Genda m.fl. (2010) negativa effekter på sysselsättning och löner av arbetsmarknadsinträde under en lågkonjunktur. De negativa effekterna är bestående i Japan, men endast temporära i USA.

utformningen i andra länder, exempelvis är utbildningen ofta mycket lång, vilket innebär att resultaten inte nödvändigtvis äger giltighet för andra länder.

Mycket tyder på att en längre utvärderingshorisont efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program kan förknippas med mer gynnsamma effekter för deltagarna (se meta-studien av Card m.fl., 2009). En anledning till ett sådant mönster kan vara att en fullbordad åtgärd stimulerar till vidareutbildning inom det reguljära utbildningssystemet, vars positiva effekter visar sig först efter ett antal år. Det är dock inte självklart att effekterna ska förbättras över tiden, eftersom eventuella positiva effekter kan klinga av och icke-deltagare i åtgärderna på andra sätt kan komma i kapp deltagarna.

Beror de motstridiga resultaten avseende konjunkturens inverkan på arbetsmarknadspolitikens effektivitet på att utvärderingshorisonten är olika lång? Studien med längst horisont, 8 år, uppvisar också de mest positiva effekterna av åtgärder som påbörjas i lågkonjunktur (Lechner och Wunsch, 2009). Resultaten förbättras också något ju längre uppföljningsperioden är. Detta utgör dock knappast någon överväldigande evidens för att skillnaderna i resultat kan förklaras med utvärderingshorisontens längd. Nordlund (2010) får, trots en relativt lång uppföljningsperiod på 4 år, resultatet att arbetsmarknadsutbildning fungerar sämre under lågkonjunktur.

4. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder under olika konjunkturlägen

I detta avsnitt diskuteras den svenska aktiva arbetsmarknadspolitiken under olika konjunkturlägen, med avseende på selektionen av deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och i viss mån även egenskaper hos åtgärderna. Inledningsvis görs en övergripande beskrivning av arbetsmarknadsläget och arbetsmarknadspolitiken under den studerade perioden. Därefter studeras sambandet mellan konjunktur och arbetsmarknadspolitiken inriktning med formell statistisk analys. En undersökning av i vilken grad *effekter* av den förda arbetsmarknadspolitiken varierar med konjunkturläget ligger däremot utanför ramen för denna rapport. Studien av arbetsmarknadspolitiken inriktning kan dock indirekt bidra till förståelsen av konjunkturreffekterna.

Beskrivningen och den statistiska analysen avser huvudsakligen perioden 1996–2009 och bygger på månadsdata. Därmed kan relativt många observationer (167) över en relativt lång period (14 år) utnyttjas. Det hade varit önskvärt att även inkludera den första halvan av 1990-talet i den statistiska analysen, eftersom denna period täcker in en stor del av förra djupa lågkonjunkturen. Detta har dock inte varit praktiskt möjligt.

4.1 Arbetsmarknadspolitiken omfattning och inriktning

Arbetsmarknadsläget under perioden 1990–2009 framgår av Figur 2. Som alternativa konjunkturindikatorer har valts arbetslöshet och vakanser, båda som andel av arbetskraften. Den öppna arbetslösheten ökade mycket kraftigt under början av 1990-talet och nådde som högst 8–9 procent i mitten av decenniet. Under den nuvarande lågkonjunkturen har arbetslösheten också stigit snabbt, men har hittills inte nått de nivåer som var aktuella under den förra recessionen. Vakansgraden fluktuerar procykliskt men ligger generellt på en låg nivå, vilket beror på att statistiken inte täcker hela arbetsmarknaden.⁹

Analysen av egenskaper hos deltagarna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder fokuserar på *nyinskrivna* i sökandekategorin vid Arbetsförmedlingen. Anledningen till denna avgränsning är att sambandet med konjunkturen kan avspeglas på ett bättre sätt än

⁹ Endast de lediga platser som anmäls av arbetsgivare direkt till Arbetsförmedlingen eller skrivs in av arbetsgivare på Arbetsförmedlingens sajt för lediga jobb (Annonsera Direkt) ingår.

om alternativet, kvarstående i sökandekategorin, används. De kvarstående kan ha påbörjat åtgärden i fråga under mycket olika konjunkturlägen, särskilt om deltagande i åtgärden pågår under en lång tid. En nyinskriven i en sökandekategori avseende arbetsmarknadspolitiska åtgärder har i regel varit inskriven i någon annan sökandekategori föregående period, till exempel som öppet arbetslös eller i någon annan åtgärd än den nuvarande. På motsvarande sätt kan en nyinskriven öppet arbetslös person tidigare ha varit inskriven som deltagare i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Figur 3 visar inflödet i sökandekategorierna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder respektive öppen arbetslöshet vid Arbetsförmedlingen under 1996–2009. Antalet nyinskrivna i de olika programmen har i stort sett minskat trendmässigt, med konjunkturrella svängningar, fram till nuvarande lågkonjunktur då en snabb ökning skett. Samma förhållande gäller för de öppet arbetslösa.

Floran av arbetsmarknadspolitiska program är riklig och flera åtgärder har upphört eller tillkommit under den studerade perioden. För att möjliggöra analys av de arbetsmarknadspolitiska programmen på en mer disaggregerad nivå och samtidigt över en längre tid har åtgärderna delats in i fyra huvudgrupper: Utbildning, praktik, subventionerat arbete och jobbsökaraktiviteter. (Se Appendix A för detaljerad information om grupperingen.) Indelningen avspeglar vilken typ av aktivitet deltagarna ägnar sig åt och innebär att personer som ingår i de så kallade garantierna (jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar, vilka infördes i juli 2007 respektive december 2007), till skillnad från vad som är fallet i Arbetsförmedlingens egen redovisning av statistiken, fördelats på respektive aktivitet. En nackdel med uppdelningen i huvudgrupper är att jämförbarheten i datamaterialet före och efter införandet av garantierna minskar. Alla kvarstående inom garantierna som påbörjar en ny aktivitet har klassificerats som nyinskrivna i denna aktivitet. I datamaterialet där alla åtgärder betraktas som en helhet ingår däremot endast ”genuint” nyinskrivna i garantierna, inte kvarstående som skrivs in i ytterligare någon aktivitet. Även för personer utanför garantierna finns brister i klassificeringarna. Exempelvis har vissa av de öppet arbetslösa också deltagit i jobbsökaraktiviteter (i begränsad omfattning), vilket inte framgår av data. Skillnaderna i grunderna för klassificeringen leder till att det totala

antalet nyinskrivna deltagare blir avsevärt större i det disaggregerade datamaterialet, jämfört med det aggregerade, efter införandet av garantierna.

Indelningen i de fyra grupperna följer den modell som använts (och används) av Finanspolitiska rådet i dess rapporter, med den skillnaden att funktionshindrade ingår här – och alltså inte exkluderats som hos rådet – i den mån som dessa personer deltar i åtgärder som är öppna för alla oavsett funktionshinder.¹⁰ Gränsen mellan att vara funktionshindrad eller inte är inte knivskarp och kan påverkas av konjunkturen. Johansson och Skedinger (2009) visar att det föreligger ett kausalt och positivt samband mellan inskrivningstid på Arbetsförmedlingen och klassificering som funktionshindrad. Detta talar, enligt min mening, för att inkludera de funktionshindrade.

Antalet nyinskrivna personer i de fyra åtgärdsgrupperna framgår av Figur 4. Sammansättningen av de nyinskrivna med avseende på typ av åtgärd har förändrats betydligt under perioden 1996–2009. Inflödet i subventionerat arbete och utbildning var relativt stort under senare hälften av 1990-talet, men har successivt minskat sedan dess och står endast för en mindre del av antalet nyinskrivna under de senaste åren. Jobsökaktiviteter, vilka initierades som en särskild åtgärdsgrupp i augusti 2000, samt praktik svarar idag för den helt dominerande delen av antalet nyinskrivna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jämförbarheten mellan antalet nyinskrivna deltagare före och efter införandet av garantierna är begränsad.

De fyra åtgärdsgrupperna är relativt brett definierade och det kan finnas en betydande heterogenitet även inom dessa grupper vad avser åtgärdernas innehåll. Gruppen utbildning, för vilken viss information om heterogeniteten är tillgänglig, har därför delats upp i arbetsmarknadsutbildning respektive förberedande utbildning. Arbetsmarknadsutbildning är i regel yrkesorienterad, ofta mot bristyrken, medan förberedande utbildning är mer allmänt orienterad och syftar till att öka deltagarnas baskunskaper och motivation. Deltagarprofilen är också annorlunda; förberedande utbildning är i högre grad inriktad mot personer som står relativt långt från arbetsmarknaden.

¹⁰ Liksom i rådets analyser har dock personer som deltar i åtgärder som exklusivt riktar sig till funktionshindrade exkluderats.

I Figur 5 visas andelen deltagare i arbetsmarknadsutbildning av det totala antalet deltagare i utbildning. Utbildningsinsatserna inom garantierna ingår dock inte i underlaget, eftersom dessa inte kunnat fördelas på arbetsmarknadsutbildning respektive förberedande utbildning. Majoriteten av deltagare i utbildning gör emellertid detta utanför garantierna. Eftersom förberedande utbildning är den dominerande typen av utbildning inom garantierna överskattas andelen i arbetsmarknadsutbildning i figuren från juli 2007 (då jobb- och utvecklingsgarantin infördes) och framåt.¹¹ Andelen i arbetsmarknadsutbildning har varierat stort under 1996–2009, från en topp på 80 procent vid millennieskiftet ner till 20 procent några år senare och därefter en uppgång till 50 procent i slutet av decenniet.

En potentiellt viktig kvalitetsaspekt av utbildningen som Arbetsförmedlingen anvisar till är kurslängden. För att fånga denna egenskap hos utbildningarna är det önskvärt med data över *planerad* kurslängd, snarare än faktisk. Utbildningarna kan avbrytas av olika skäl, såsom att deltagaren fått ett arbete eller att kursen inte motsvarade förväntningarna. Figur 6 visar andelen av beslutade utbildningar med olika planerade kurslängder för olika startdatum under perioden 2001–09. Beslutet att anvisa en arbetssökande till en utbildning tas i regel någon månad före utbildningen påbörjas och maximalt 1 år i förväg. Inom arbetsmarknadsutbildningen uppnådde andelen med längst kurslängd (mer än 121 dagar) en topp på 30 procent 2003 och har därefter minskat till mindre än 20 procent 2009. Under detta år har också andelen med den kortaste utbildningen (1–29 dagar) ökat till ungefär 35 procent. Inom den förberedande utbildningen har andelen deltagare med längst utbildning minskat kontinuerligt under perioden och ned till en försumbar nivå (omkring 1 procent 2009). De korta utbildningarna har däremot ökat och utgör numer majoriteten, närmare 60 procent. Figuren visar att andelen deltagare med lång kurslängd minskat under det första decenniet på 2000-talet, och särskilt under det senaste året, men säger inget om i vilken grad detta beror på minskad kurslängd för en given typ eller inriktning av utbildningen eller på att sammansättningen förändrats till förmån för utbildningar som normalt har kortare längd.

¹¹ Enligt SOU 2007:112 har 70-procentsmålet i arbetsmarknadsutbildningen skapat incitament för arbetsförmedlare att felaktigt klassificera arbetsmarknadsutbildning som förberedande utbildning (där inget sådant mål funnits). Om detta antagande är riktigt så underskattas andelen i arbetsmarknadsutbildning i Figur 5 från 1999 (då målet infördes) och framåt.

4.2 Selektion av deltagare i åtgärder

I ett försök att systematiskt åskådliggöra sambandet mellan arbetsmarknadspolitikens inriktning, såsom den beskrivits i avsnitt 4.1, och konjunkturläget görs en regressionsanalys av datamaterialet.

De egenskaper hos åtgärdsdeltagarna som beaktas i regressionsanalysen är följande: Kön, åldersgrupp, utbildning, födelseland, region, funktionshinder samt inskrivningstid innan programmet påbörjas. Flera av dessa egenskaper fångar i vilken grad åtgärdena inriktas på personer med svag ställning på arbetsmarknaden (negativ selektion). Ungdomar, lågutbildade, invandrare, boende i skogslän, funktionshindrade och långtidsarbetslösa tillhör grupper som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden än andra.

I figurerna indelas inskrivningstiden i olika intervall: 181–419 dagar, 420–730 dagar och 731 dagar eller mer. En vanlig definition på långtidsarbetslöshet är en inskrivningsperiod längre än 180 dagar. En viktig gräns passeras numer efter 420 inskrivningsdagar (vilket normalt motsvarar 300 ersättningsdagar), eftersom man då skrivs in i jobb- och utvecklingsgarantin. Gränsen 730 dagar är mer godtyckligt vald, men eftersom en ansevärd andel av de långtidsinskrivna har passerat denna är det av intresse att redovisa andelarna även inom denna grupp.

Figuren 7.a–1 visar andelen med en given egenskap hos personer som påbörjar någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd jämfört med andelen med samma egenskap hos dem som nyregistreras som arbetslösa under 1996–2009. För de flesta egenskaper är andelen genomgående högre hos nyinskrivna i åtgärder än hos nyregistrerat öppet arbetslösa. Andelen ungdomar (16–24 år) är dock i regel högre bland de öppet arbetslösa och för kvinnor är det svårt att se något systematiskt mönster. En tydlig ökning i överrepresentationen bland nyinskrivna i åtgärder över tiden kan noteras för den äldsta åldersgruppen (55–64 år), personer födda utanför Europa, funktionshindrade samt hos dem med längst inskrivningstid (minst 731 dagar). Bland nyinskrivna i åtgärder har även andelarna äldre, personer födda utanför Norden och funktionshindrade ökat trendmässigt.

4.3 Hur konjunkturläget påverkar selectionen av deltagare i åtgärder

I regressionerna undersöks inledningsvis hur konjunkturläget i tidpunkt t påverkar sammansättningen av nyinskrivna deltagare i samma tidpunkt för åtgärd j med avseende på egenskap s (exempelvis ålder, födelseland eller inskrivningstid före åtgärd), enligt nedanstående huvudspecifikation:

$$(1) \text{ANDEL_AMP}_{j,s,t} = \alpha + \beta_1(\text{KONJ})_t + \beta_2(\text{ANDEL_U_Af})_{s,t} + \beta_3(\text{DUM_2009})_t + \beta_4(\text{KONJ})_t * (\text{DUM_2009})_t + (\text{DUM_SÄSONG})_t \gamma + \varepsilon_t.$$

Den beroende variabeln ($\text{ANDEL_AMP}_{j,s,t}$) uttrycks som andel av nyinskrivna i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd med egenskapen i fråga, exempelvis andelen invandrare i åtgärden arbetsmarknadutbildning. Den beroende variabeln (och samtliga kontinuerliga förklaringsvariabler) antar värden mellan 0 och 1.

Förklaringsvariabeln ($\text{KONJ})_t$ speglar konjunkturläget och här prövas två alternativ: Den relativa arbetslösheten ($\text{U_SCB})_t$ och vakansgraden ($\text{V})_t$. Möjligheterna för en arbetslös person att få arbete speglas antagligen bäst av antalet lediga platser, eftersom nivån på arbetslösheten till stor del beror på inflödet av nya arbetslösa. Om en hög arbetslöshet avskräcker från arbetskraftsdeltagande (*discouraged worker*-effekten) kan dessutom arbetslösheten under lågkonjunkturer i förhållande till högkonjunkturer underskattas systematiskt. Som nämnts täcker dock inte vakansstatistiken hela arbetsmarknaden och förändringar i underlaget för statistiken i samband med att möjligheten införts att anmäla lediga platser via internet kan försvåra jämförelser över tiden. När arbetslösheten (vakansgraden) används som konjunkturindikator indikerar parametern $\beta_1 < 0$ ($\beta_1 > 0$) för de undersökta egenskaper som indikerar en svag ställning på arbetsmarknaden en positiv selektion in i åtgärder under lågkonjunkturer. Omvända tecken indikerar en negativ selektion.

Variabeln ($\text{ANDEL_U_Af})_{s,t}$ anger andelen med egenskapen i fråga hos de nyinskrivna öppet arbetslösa vid Arbetsförmedlingen.¹² I exemplet ovan, med andelen

¹² Variabeln ($\text{ANDEL_U_Af})_{s,t}$ är potentiellt endogen. Eftersom det i regel är en tidsfördröjning mellan inskrivning som öppet arbetslös och inskrivning i åtgärd, vilket också utnyttjas i skattningarna, har detta inte bedömts vara något allvarligt problem.

invandrare bland nyinskrivna i arbetsmarknadsutbildning som den beroende variabeln, blir den motsvarande förklaringsvariabeln alltså andelen invandrare bland de nyinskrivna öppet arbetslösa. Förväntat tecken är positivt ($\beta_2 > 0$), eftersom fler personer med egenskapen ingår i den pool av arbetslösa som åtgärdsdeltagarna rekryteras ur.

Olika implikationer följer av olika kombinationer av parametervärden för β_1 och β_2 . Anta att arbetslöshet används som konjunkturindikator och att invandrarstatus är den analyserade egenskapen. Om $\beta_1 = 0$ och $\beta_2 > 0$ kan detta i så fall tolkas som att selektionen in i åtgärder enbart drivs av att andelen invandrare i poolen av arbetslösa ökar, vid givet konjunkturläge. I fallet med $\beta_1 \neq 0$ och $\beta_2 = 0$ gäller istället att selektionen bara beror på konjunkturläget, vid given andel invandrare bland de öppet arbetslösa. Denna selektion kan bero på att själva rekryteringsprocessen skiftar med konjunkturläget, exempelvis genom att arbetsförmedlars urval av deltagare eller deltagarnas egna preferenser förändras. Om $\beta_1 \neq 0$ och $\beta_2 > 0$ kan detta tolkas som att selektionen både beror på hur invandrare hanteras i rekryteringsprocessen och på andelen invandrare bland de öppet arbetslösa.

Syftet med de två variablerna $(DUM_2009)_t$ och interaktionen $(KONJ)_t * (DUM_2009)_t$ är att undersöka om sambanden ser annorlunda ut under lågkonjunkturåret 2009 i förhållande till tidigare period. Om så inte är fallet gäller att $\beta_3 = \beta_4 = 0$. Här finns inga på förhand förväntade tecken utan data får utvisa vilka samband som eventuellt föreligger. I specifikationen ingår även en vektor med dummyvariabler för säsong samt en felterm.

Ekvation (1) skattas med minstakvadrat-metoden (OLS) på månadsdata för perioden 1996:01–2009:11. De inledande regressionerna i Tabell 2 visar hur deltagarmixen i de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna betraktade *i sin helhet* förändras med konjunkturläget. De beroende variablerna anges i den vänstra kolumnen och koefficienterna för förklaringsvariablerna i den högra. För varje deltagaregenskap redovisas tre olika specifikationer, där successivt fler förklaringsvariabler läggs på. I den första ingår enbart arbetslöshet (U_SCB) som förklarande variabel (förutom dummyvariabler för säsong, vilka ingår i samtliga regressioner, men vars koefficienter ej redovisas explicit). I den andra specifikationen inkluderas även andelen med egenskapen

i fråga bland nyinskrivna, öppet arbetslösa vid Arbetsförmedlingen (ANDEL_U_Af). I den tredje och sista specifikationen läggs samtliga variabler i ekvation (1) på.

Tre huvudsakliga mönster framträder i Tabell 2. För det första föreligger ett negativt och statistiskt säkerställt samband med arbetslösheten för de flesta egenskaper och i synnerhet för dem som indikerar svag ställning på arbetsmarknaden (positiv selektion). Inom denna grupp är andelarna äldre (55–64 år), personer födda utanför Europa, funktionshindrade och personer med längst inskrivningstid (mer än 731 dagar) särskilt konjunkturkänsliga. För andelen födda utanför Europa, som exempel, är koefficienten $-1,22$ i den första specifikationen, vilket ska uttolkas som att andelen med denna egenskap bland nyinskrivna i åtgärder minskar med 1,22 procentenheter, i förhållande till nyinskrivna födda i Sverige, när arbetslösheten ökar med 1 procentenhet. Sambandet är alltså procykliskt. Bland de långtidsinskrivna (mer än 6 månader) är sambandet negativt (koefficient $-1,00$) endast bland dem med längst inskrivningstid. Andelen ungdomar i åtgärderna avviker från det allmänna mönstret genom ett positivt och starkt samband med arbetslösheten (koefficient $2,60$). Att ungas arbetsmarknadsmöjligheter är särskilt konjunkturkänsliga är inte förvånande mot bakgrund av att en stor andel av dem är nyinträdande på arbetsmarknaden, oavsett konjunkturläge. Jobbgarantin för ungdomar, vilken innebär att de har rätt att bli inskrivna i program efter 90 dagar, kan ha bidragit till det positiva sambandet med arbetslösheten.

Ett annat mönster i tabellen är att sambandet med andelen med samma egenskap bland nyinskrivna öppet arbetslösa genomgående är positivt, vilket framgår av den andra och tredje specifikationen. I ett antal regressioner behåller konjunkturvariabeln sin signifikans, vilket innebär att både rekryteringsprocessen och andelen med egenskapen i fråga bland de öppet arbetslösa spelar roll för selektionen. Så är fallet för exempelvis ungdomar, äldre och personer med längst inskrivningstid. I ett fåtal regressioner, exempelvis för andelen programdeltagare med födelseland utanför Europa, förlorar dock arbetslösheten förklaringskraft.

För det tredje visar regressionerna att sambanden i flera fall ser annorlunda ut under 2009. Sambanden för andelen deltagare med svagast ställning på arbetsmarknaden tycks inte avvika systematiskt i någon större utsträckning. I övrigt är det svårt att

upptäcka något generellt mönster i avvikelserna. Sambanden under 2009 är i många fall skattade med låg precision, eftersom antalet observationer är litet (11 st).

Vakansgraden som alternativ konjunkturindikator testas i Tabell A.1 (se Appendix B). Liksom i föregående tabell uppvisar andelarna med olika egenskaper stark konjunkturkänslighet (med omvända tecken). I vissa skattningar, som för andelen i skogslän, är dock precisionen i vakansgradens koefficient låg. Även i skattningarna som testar för annorlunda samband under 2009 är precisionen i de flesta fall låg. Fortsättningsvis redovisas därför endast skattningar där arbetslösheten används som konjunkturvariabel.

Skattningarna i Tabell 2 och A.1 bygger på ett aggregat av samtliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder, men de åtgärder som ingår är tämligen heterogena till sin karaktär och det är därför tänkbart att även sambanden mellan deltagarmix och konjunkturläge skiljer sig åt mellan åtgärdsgrupperna. För att få svar på denna fråga redovisas därför skattningar uppdelade på de fyra åtgärdsgrupperna utbildning, praktik, subventionerat arbete och jobbsökaraktiviteter i Tabell 3.a–d.

Av skattningarna i Tabell 3 framgår tydligt att det är stora skillnader i konjunkturkänslighet mellan andelar av nyinskrivna med en given egenskap i olika typer av åtgärder. För ungdomar är koefficienten för arbetslösheten 3,33, 6,40 och 7,71 för utbildning, praktik respektive jobbsökaraktiviteter (skattningsperioden för den senare gruppen är dock kortare) i den första specifikationen, medan motsvarande koefficient för subventionerat arbete är $-4,15$. Det är alltså beträffande ungdomar inte bara fråga om skillnader i sambandets styrka utan även i dess riktning, beroende på vilken typ av åtgärd det är fråga om. Dessa skillnader kvarstår om kontroll görs för andelen med samma egenskap bland de nyinskrivet arbetslösa (i den andra specifikationen). Ett annat exempel på stor heterogenitet är skattningarna för andelen lågutbildade. Koefficienterna för andelen förgymnasialt utbildade är negativa i alla åtgärdsgrupper utom subventionerat arbete. I lågkonjunkturer minskar andelen förgymnasialt utbildade framför allt i jobbsökaraktiviteter (koefficient $-2,35$) och praktik (koefficient $-2,07$). För utbildning är koefficienten $-0,86$, vilket innebär att dessa insatser inte tenderar att inriktas i relativt högre grad mot de lägst utbildade under lågkonjunkturer.

Sambanden under lågkonjunkturåret 2009 skiljer sig också åt i många skattningar, beroende på typ av åtgärd. Ett konsistent mönster är dock att andelen funktionshindrade i samtliga åtgärdstyper varit lägre än tidigare för givna arbetslöshetstal.

Som nämnts är jämförbarheten i antalet deltagare i de fyra åtgärdsgrupperna före och efter införandet av garantierna ofullständig. För att testa i vilken grad detta också påverkar skattningarna gjordes regressioner som enbart inkluderar observationerna före införandet av jobb- och utvecklingsgarantin, det vill säga under perioden 1996:01–2007:06. Dessa skattningar är med något enstaka undantag mycket lika de som redovisas i Tabell 3 och presenteras därför inte här.

Med tanke på de forskningsresultat som redovisats om heterogena behandlingseffekter av arbetsmarknadsutbildning i förhållande till förberedande utbildning (de Luna m.fl., 2008) är det av intresse att undersöka om heterogenitet finns också beträffande konjunktürkänsligheten. Så visar sig vara fallet, enligt Tabell 4. Andelarna med olika egenskaper bland nyinskrivna i åtgärder är betydligt mer konjunktürkänsliga i förberedande utbildning än i arbetsmarknadsutbildning (personer i garantierna har dock inte kunnat fördelas på de två utbildningstyperna). De flesta andelar av egenskaper hos deltagare i arbetsmarknadsutbildning påverkas endast svagt av arbetslösheten, medan motsatsen råder för förberedande utbildning. Till exempel minskar andelen i den senare utbildningstypen med den lägsta utbildningen (koefficient $-2,10$ i den första specifikationen) eller med funktionshinder (koefficient $-2,98$) kraftigt vid ett försämrat konjunkturläge, medan andelen ungdomar istället ökar (koefficient $8,67$). I arbetsmarknadsutbildning tycks dock andelen äldre och andelen i skogslän minska med ökad arbetslöshet (koefficienterna är $-0,59$ respektive $-0,87$). Den konjunktürkänslighet för andelar med olika egenskaper i utbildning som noterades i Tabell 3 drivs uppenbarligen framför allt av förberedande utbildning.

Andelen kvinnor är generellt sett låg i arbetsmarknadsutbildning – och alltför låg enligt SOU 2007:112. Mot denna bakgrund kan konstateras att andelen dock tycks öka i lågkonjunkturer, men effekten är inte statistiskt säkerställd vid konventionella signifikansnivåer (koefficient $1,73$).

Den successiva disaggregeringen av åtgärderna i Tabellerna 2–4 visar att konjunkturrens inverkan på deltagarmixen är mycket olika beroende på vilken typ av

åtgärd som studeras. Samtidigt medför disaggregeringen en större osäkerhet i klassificeringarna på åtgärdstyp och därmed en större felmarginal i skattningarna.

I Tabell 5 undersöks sambandet mellan konjunkturläget och en specifik programegenskap, nämligen den planerade kurslängden i arbetsmarknadsutbildning respektive förberedande utbildning under perioden 2001–09. Inom respektive utbildningstyp redovisas skattningar för andelen deltagare med kurslängd 30–120 dagar och minst 121 dagar. Skattningarna i den övre delen av tabellen visar entydigt att andelen deltagare i längre utbildningar inte ökar när konjunkturen är svag. Koefficienten för arbetslöshetsvariabeln är istället negativ (men endast statistiskt säkerställd för förberedande utbildning). Under 2009 tycks dessutom sambandet vara särskilt negativt för arbetsmarknadsutbildning, men effekterna är skattade med låg precision.

Emellertid kan *selektionen* in i utbildningar av olika längd ändå påverkas av konjunkturläget, vilket innebär att konjunkturkänsligheten kan se annorlunda ut för en, över konjunkturen, oförändrat sammansatt population avseende deltagarnas egenskaper. I den nedre delen av tabellen redovisas därför även skattningar för en sådan ”fix” population.¹³ Inte heller dessa regressioner tyder på ökad kurslängd i lågkonjunkturer, men den längsta arbetsmarknadsutbildningen uppvisar nu en positiv, ej statistiskt säkerställd koefficient. Sammantaget finns alltså litet som under den undersökta perioden tyder på att kurslängden inom arbetsmarknadsutbildning har ett starkt samband med konjunkturläget då utbildningarna påbörjas.

¹³ Deltagarna har följande egenskaper: Man, ålder 25–54 år, gymnasial eller eftergymnasial utbildning, född i Sverige samt ej boende i skogslän.

5. Avslutande diskussion

Det går inte att på förhand avgöra om aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder fungerar bättre under lågkonjunktur än under högkonjunktur. Även om mycket talar för att de negativa inlåsnings effekterna är mindre när arbetsmarknadsläget är svagt, på grund av att få jobb finns att söka, kan detta motverkas av att eventuellt positiva behandlingseffekter efter en avslutad åtgärd också är mindre när antalet vakanser är litet. Empirin på området pekar också i olika riktningar – vissa studier indikerar att åtgärderna är effektivare i lågkonjunktur medan ungefär lika många når motsatt resultat. Antalet studier är dock relativt litet och det saknas också, med något enstaka undantag, undersökningar som tacklar de metodproblem som försvårar identifikation av en kausal konjunkturreffekt. Till dessa metodproblem hör bland annat att selektionen av deltagare till programmen och programmens innehåll tenderar att förändras i takt med konjunkturen samt att arbetsmarknadspolitiska regelverk sällan är konstanta över längre tidsperioder. Utifrån det tillgängliga underlaget är det därför svårt att dra några bestämda slutsatser om hur de arbetsmarknadsåtgärderna fungerar under olika konjunkturlägen.

Forskningen om konjunkturreffekterna är betydligt mindre utvecklad än forskningen om de generella, konjunkturoberoende, effekterna av åtgärderna. Detta kan bero på att den förstnämnda frågeställningen ställer större krav på datamaterialet, exempelvis i form av långa analysperioder, och på att det politiska systemet i första hand efterfrågar undersökningar av kortsiktiga effekter.

Den empiriska analysen i uppsatsen bygger på månadsvisa data över nyinskrivna vid Arbetsförmedlingen under perioden 1996–2009. För åtgärderna betraktade som helhet framgår det att andelen deltagare med egenskaper som indikerar en svag position på arbetsmarknaden, såsom låg utbildning, invandrarstatus, funktionshinder och mycket lång inskrivningstid (över 2 år), minskar med ökad arbetslöshet (vilket benämns positiv konjunkturberoende selektion). Ungdomar avviker från mönstret med högre andel i åtgärder i en svag konjunktur. De unga är också den mest konjunktur känsliga kategorin av deltagare i åtgärder. Selektionen är dock mycket olika beroende på typ av åtgärd. För exempelvis ungdomar minskar andelen i subventionerat arbete vid ökad arbetslöshet, medan den ökar i utbildning, praktik och jobbsökaraktiviteter. Även inom åtgärdsgruppen utbildning finns stora skillnader i den konjunkturberoende selektionen. Förberedande

utbildning har ett stort inslag av positiv konjunkturberoende selektion, medan denna är betydligt mindre märkbar i arbetsmarknadsutbildning. Analysen visar också att den planerade kurslängden i utbildning har mycket litet samband med konjunkturläget (under perioden 2001–09). Detta gäller även efter kontroll för att selektionen av deltagare förändras med ökad arbetslöshet.

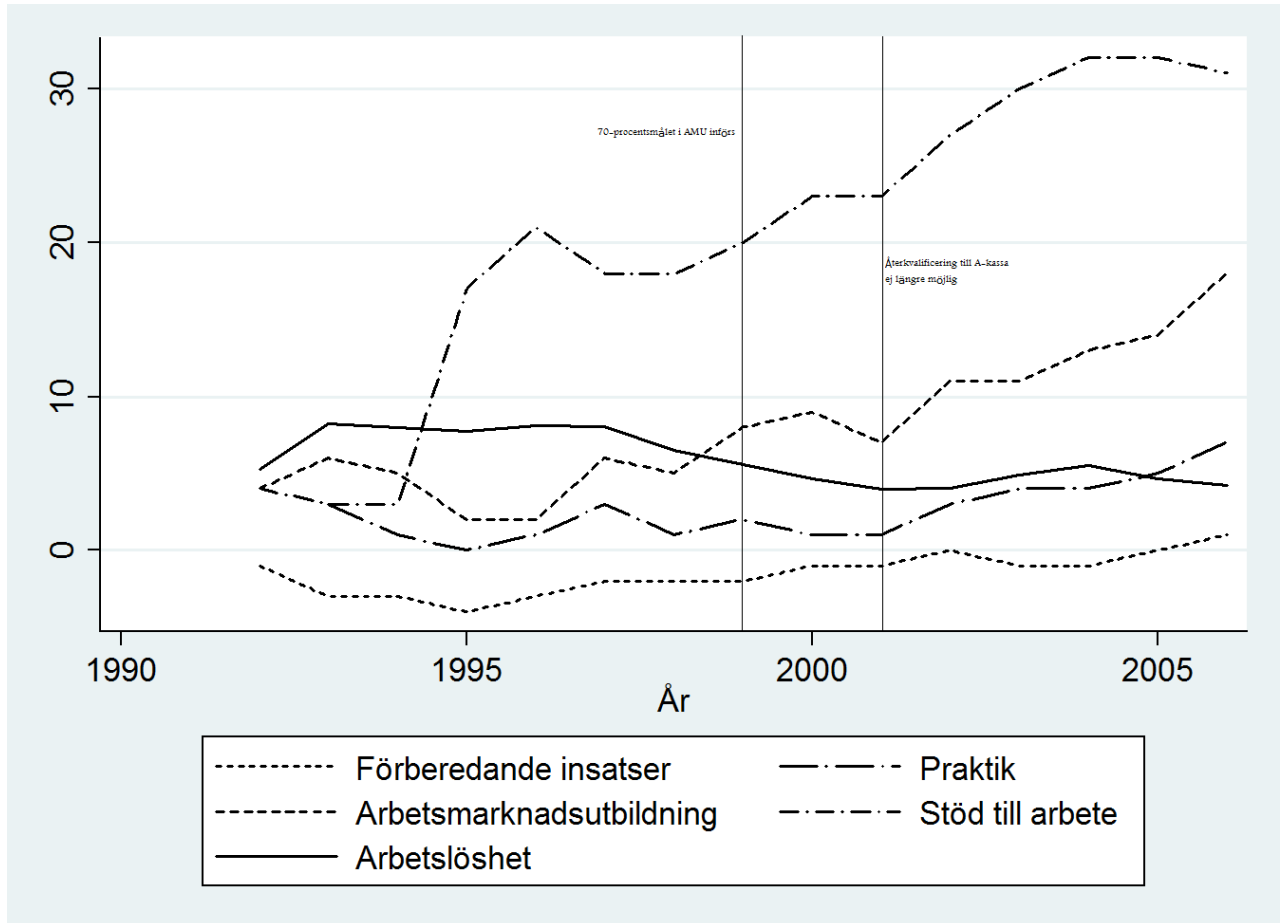
Hur stora är effekterna? Översatta till effekter under olika konjunkturlägen innebär exempelvis skattningarna (i Tabell 3.b) att andelen nyinskrivna ungdomar i praktik varierat med ett intervall på 32 procentenheter fler i djup lågkonjunktur (med 9 procents arbetslöshet) än i högkonjunktur (4 procents arbetslöshet). Motsvarande intervall för ungdomar i subventionerat arbete är 21 procentenheter färre i extrem lågkonjunktur (Tabell 3.c). Storleken på dessa effekter, som bygger på ett antagande om ett linjärt samband mellan arbetslöshet och andel nyinskrivna med en given egenskap, är långt från försumbar. Resultatet att andelen åtgärdsdeltagare med andra egenskaper som indikerar en svag ställning på arbetsmarknaden minskar i lågkonjunktur kan således delvis förklaras av att ett stort antal ungdomar då strömmar in i åtgärderna. Den starka konjunkturberoende selektionen, tillsammans med förekomsten av heterogena behandlingseffekter, talar för att resultaten i tidigare svenska studier av arbetsmarknadspolitikens effekter under olika konjunkturlägen som inte beaktar denna selektion måste tolkas med försiktighet.

Hur ändamålsenliga är de mönster beträffande selektionen som påvisas? OECD (2009) har argumenterat för att det finns fördelar med att under lågkonjunkturer undvika en inriktning mot marginalgrupper (*targeting*) i jobbsökaraktiviteter. Arbetsförmedlingen kan förlora i trovärdighet gentemot arbetsgivarna, menar OECD (2009), om för stor vikt läggs vid att under lågkonjunkturer placera personer som står långt från arbetsmarknaden i sådana åtgärder. Denna kategori av sökande bör istället erbjudas utökade möjligheter att delta i utbildning, praktik och subventionerat arbete. Vid given andel av de öppet arbetslösa observeras (i Tabell 3) att en ökad arbetslöshet inte tycks medföra en ökning av andelen lågutbildade, invandrare, funktionshindrade eller långtidsinskrivna i jobbsökaraktiviteter, vilket kan tolkas som, om inte uppenbart konsistent med, så i varje fall inte stick i stäv med OECD:s rekommendationer. För subventionerat arbete, och i viss mån praktik, finns däremot vissa tendenser att ett svagt konjunkturläge bidrar till fler

deltagare i ovan nämnda grupper, utöver vad som kan förklaras med deras andel av de öppet arbetslösa. I utbildning – både förberedande och arbetsmarknadsutbildning – tycks dock endast invandrare prioriteras på detta sätt i lågkonjunkturer.

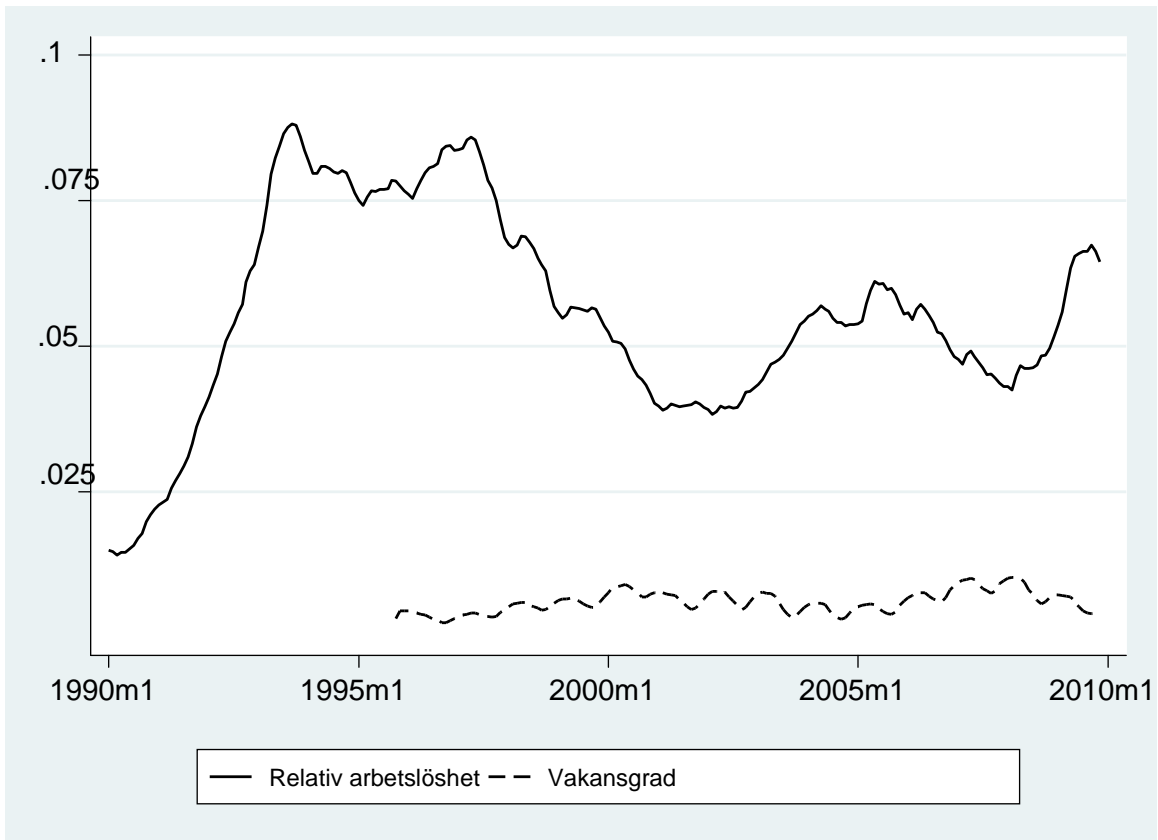
Ändamålsenligheten i att öka utbildningarnas kurslängd under lågkonjunkturer är inte självklar. Även om vissa forskningsresultat pekar på mer gynnsamma behandlingseffekter för deltagarna av en ökad kurslängd och att inlåsningseffekten i en lång utbildning är mindre negativ i en lågkonjunktur finns en *trade off* mot antalet deltagare vid givna resurser till verksamheten. Det är dock notabelt att de relativt få platserna i arbetsmarknadsutbildning i nuvarande lågkonjunktur inte har motverkats med ökad kurslängd för deltagarna.

Figur 1. Skattade effekter av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder och arbetslöshet, 1992–2006. Sysselsättningseffekter 1 år efter avslutad åtgärd, procent.

Not: Samtliga skattade effekter är signifikanta på 1-procentsnivån. Den vertikala linjen år 1999 markerar när 70-procentmålet i arbetsmarknadsutbildning infördes (minst 70 procent ska vara sysselsatta 90 dagar efter avslutad utbildning). Den vertikala linjen år 2001 markerar skiftet mellan perioden då deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder kvalificerade för ny ersättningsperiod i arbetslöshetsförsäkringen och perioden då den inte längre gjorde det.
Källa: Nilsson (2008) för skattade effekter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och SCB för arbetslöshet.

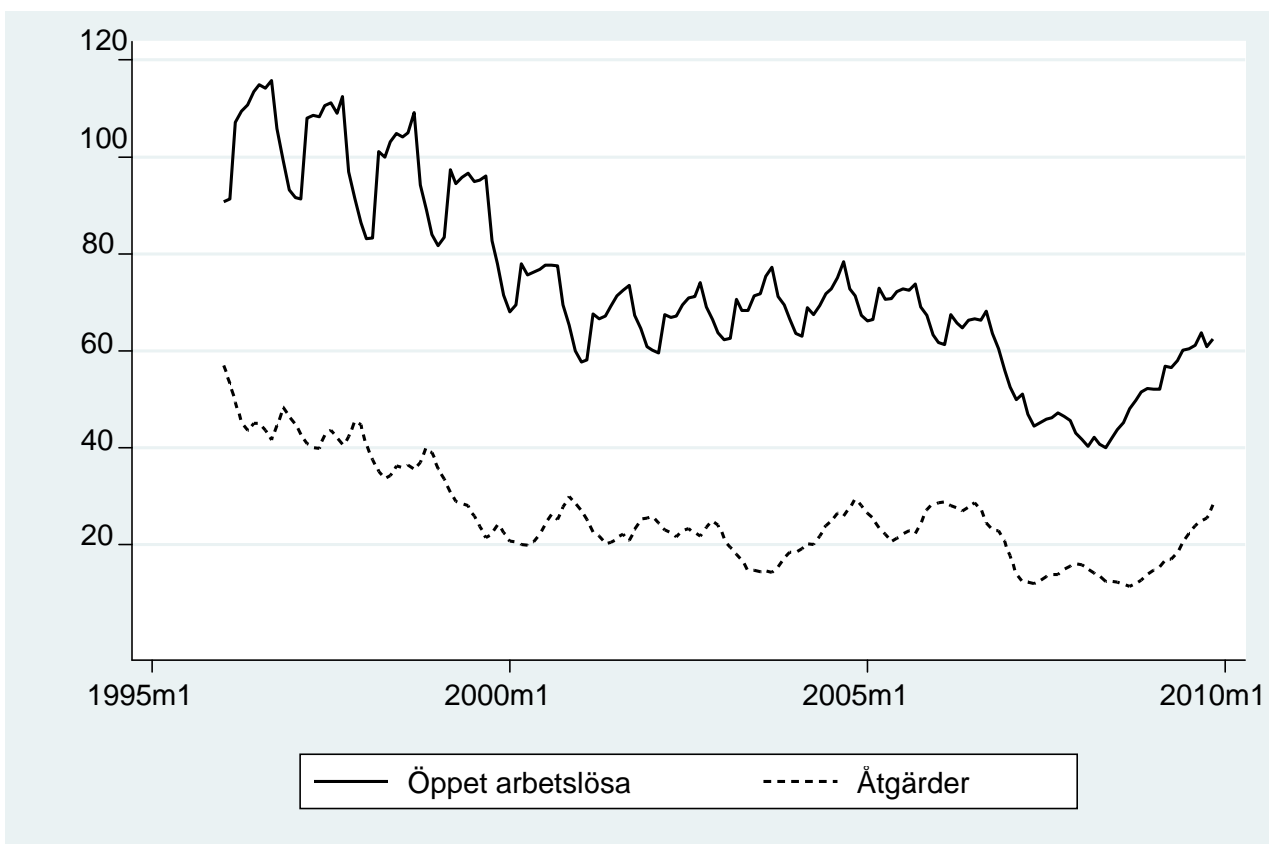
Figur 2. Relativ arbetslöshet (1990:01–2009:11) och vakansgrad (1996:01–2009:11).

Not: SCB:s definition av arbetslöshet (och därmed definitionen av arbetskraften) ändrades 2007. Serierna för arbetslöshet och kvarstående vakanser har länkats framåt enligt den gamla definitionen från 2008, på basis av uppgifter enligt båda definitionerna under 2005–07. 6-månaders glidande medeltal.

Källa: SCB (arbetslöshet, arbetskraft), Arbetsförmedlingen (vakanser).

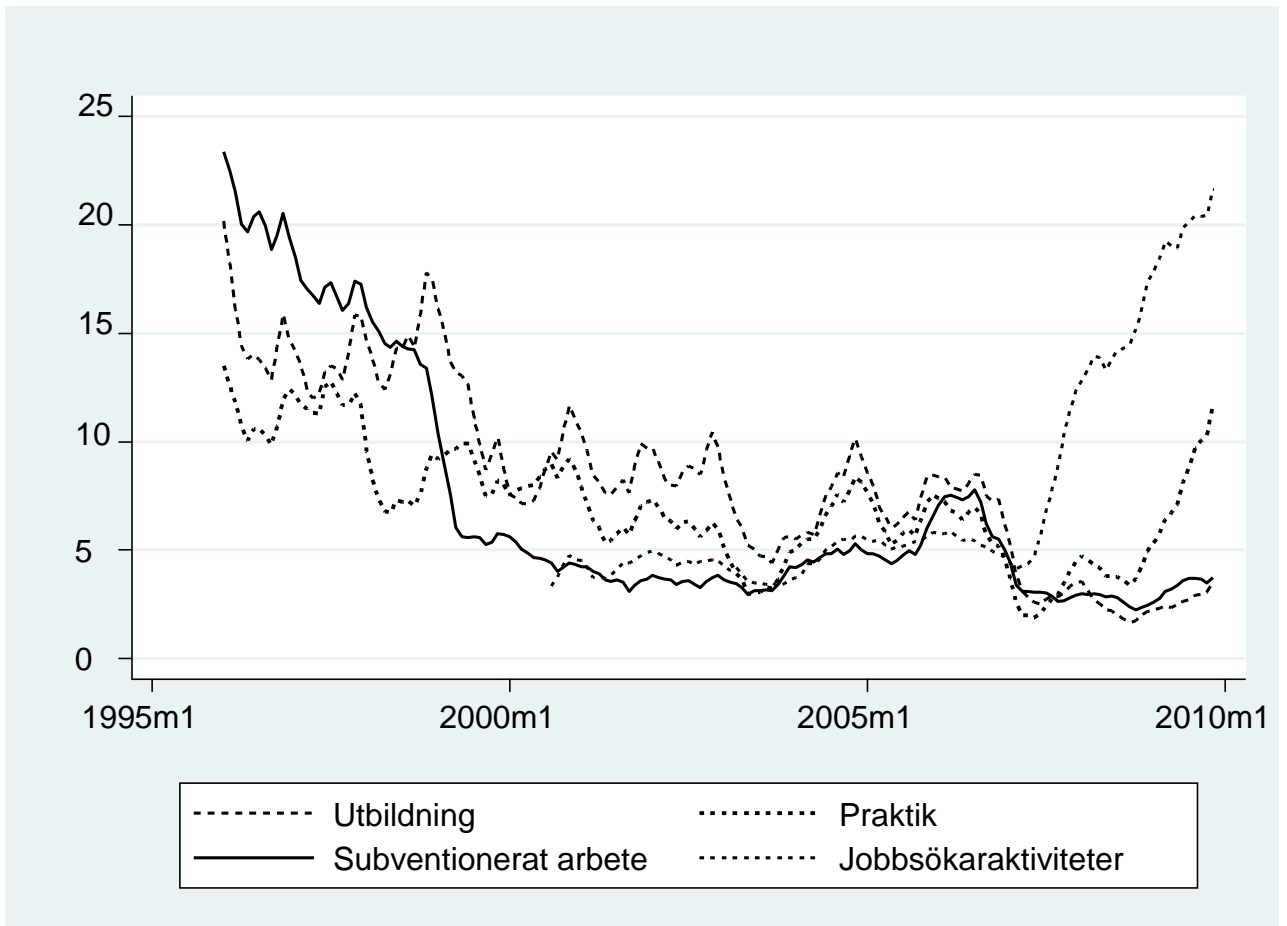
Figur 3. Nyinskrivna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och nyinskrivna öppet arbetslösa, 1996:01–2009:11. Tusental

Not: 6-månaders glidande medeltal.

Källa: Arbetsförmedlingen.

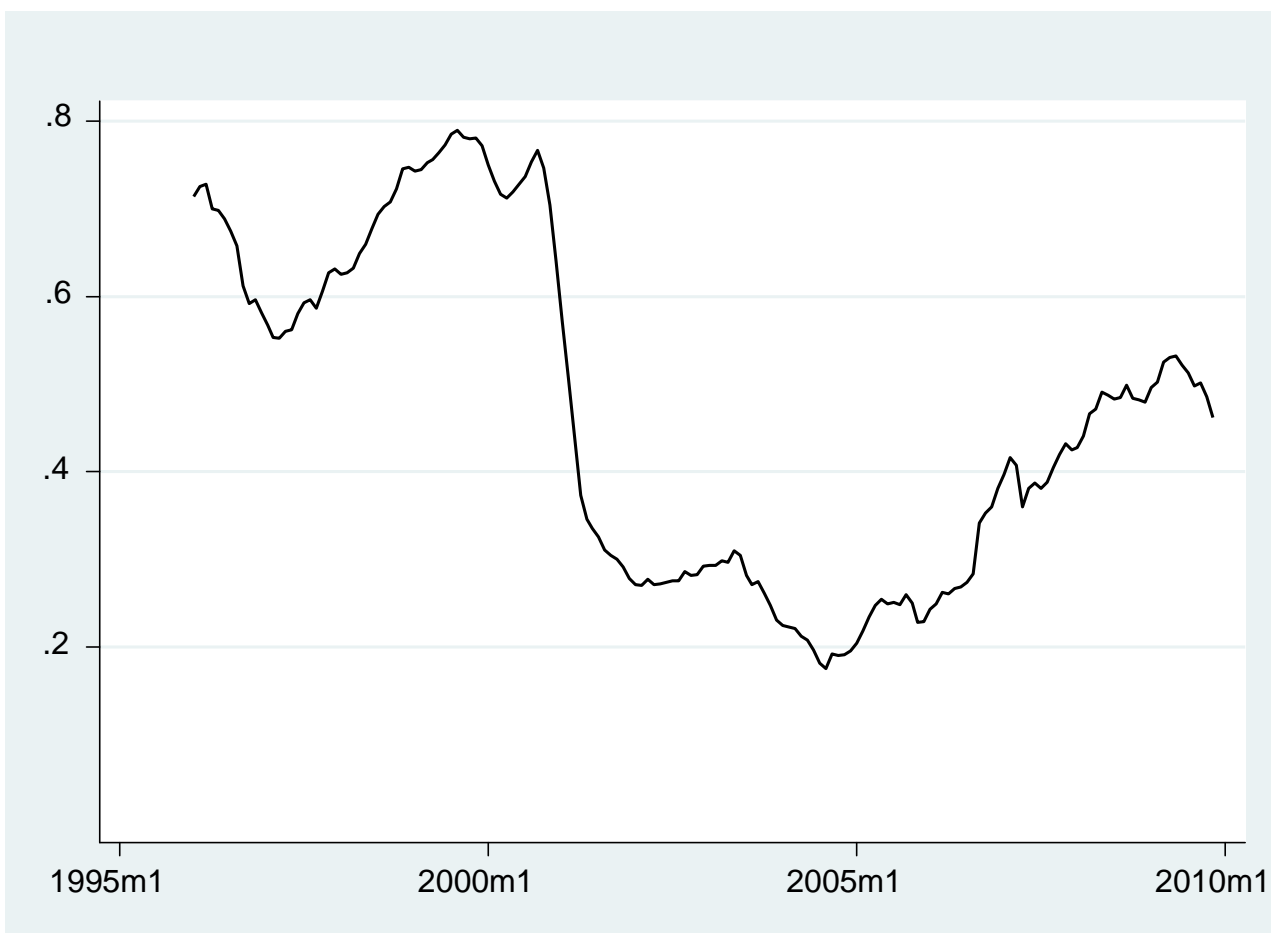
Figur 4. Nyinskrivna i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, 1996:01–2009:11. Tusental

Not: För information om gruppering av sökandekategorier, se Appendix A. Efter införandet av jobb- och utvecklingsgarantin 2007:07 är antalet nyinskrivna i de olika grupperna inte direkt jämförbart med tidigare period. 6-månaders glidande medeltal.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Figur 5. Nyinskrivna i arbetsmarknadsutbildning, 1996:01–2009:11. Andelar av totalt antal nyinskrivna i utbildning (arbetsmarknadsutbildning och förberedande utbildning).

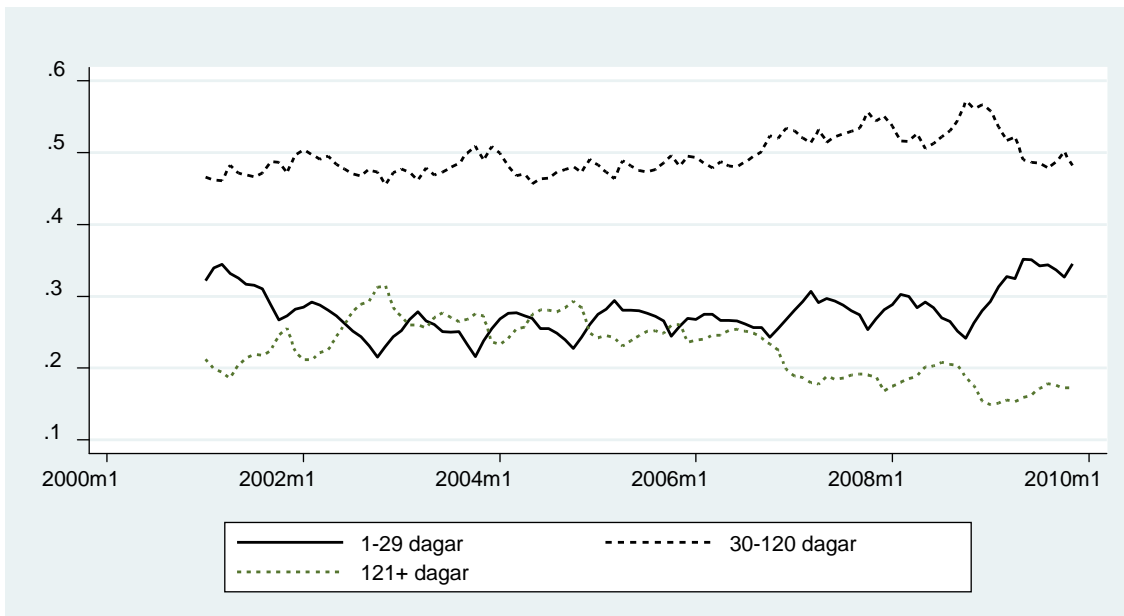

Not: Sökandekategorin IT-satsningen har klassificerats som arbetsmarknadsutbildning och datortek som förberedande utbildning. Sedan 2001:01 är förberedande utbildning en särskild sökandekategori hos Arbetsförmedlingen. Underlag har saknats för att fördela utbildningsinsatser inom jobb- och utvecklingsgarantin (fr.o.m.2007:07) och jobbgarantin för ungdomar (fr.o.m. 2007:12) på de två utbildningstyperna. 6-månaders glidande medeltal.

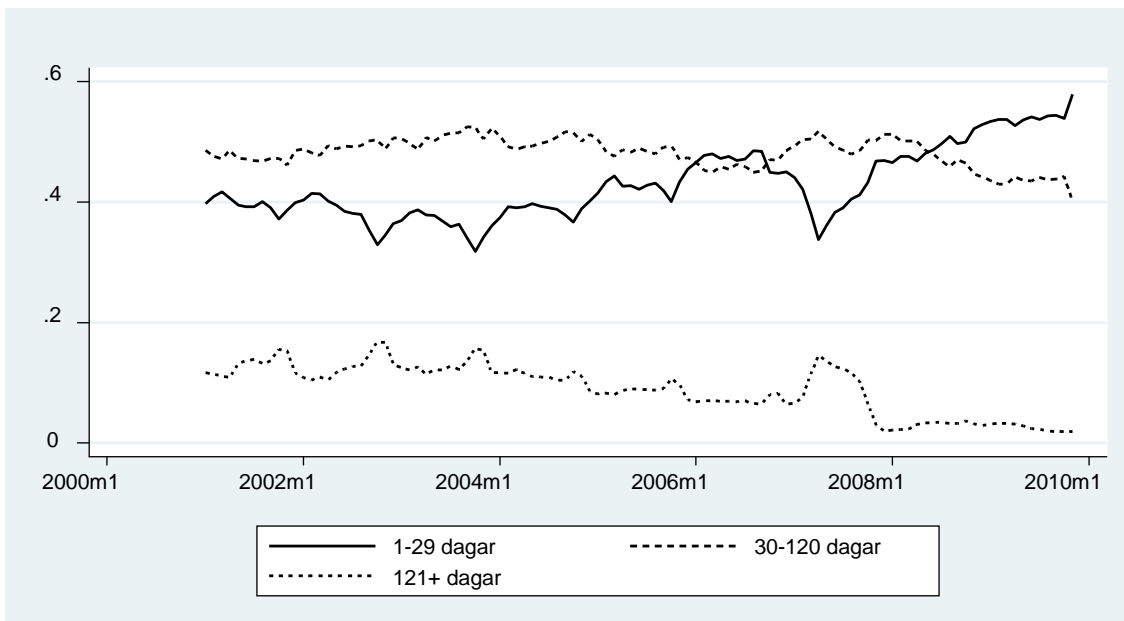
Källa: Arbetsförmedlingen

Figur 6. Planerad kurslängd i beslut om utbildning, 2001:01–2009:11. Andelar

a) Arbetsmarknadsutbildning

b) Förberedande utbildning

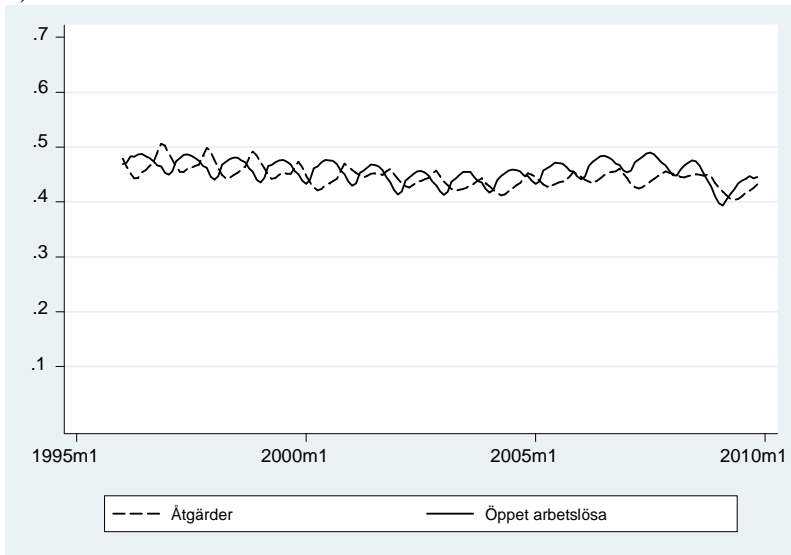

Not: 6-månaders glidande medeltal.

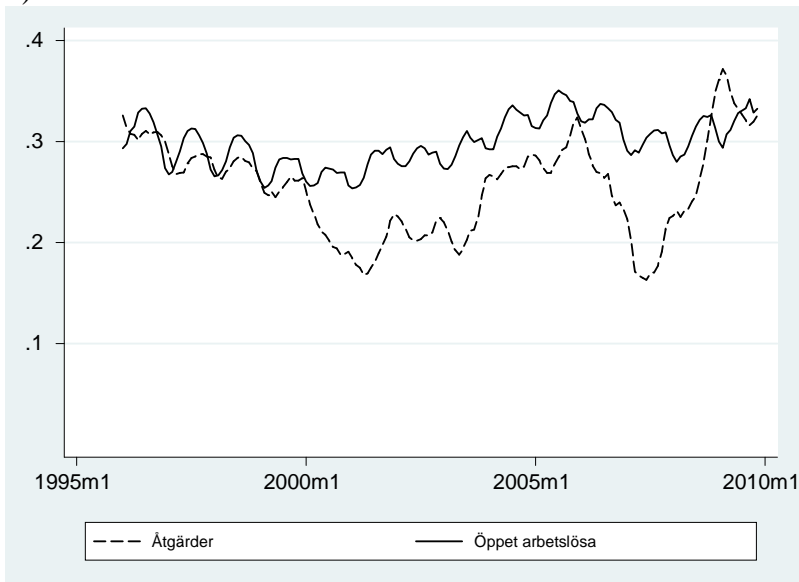
Källa: Arbetsförmedlingen

Figur 7. Andelar bland nyinskrivna i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och bland nyinskrivna, öppet arbetslösa, 1996:01–2009:11.

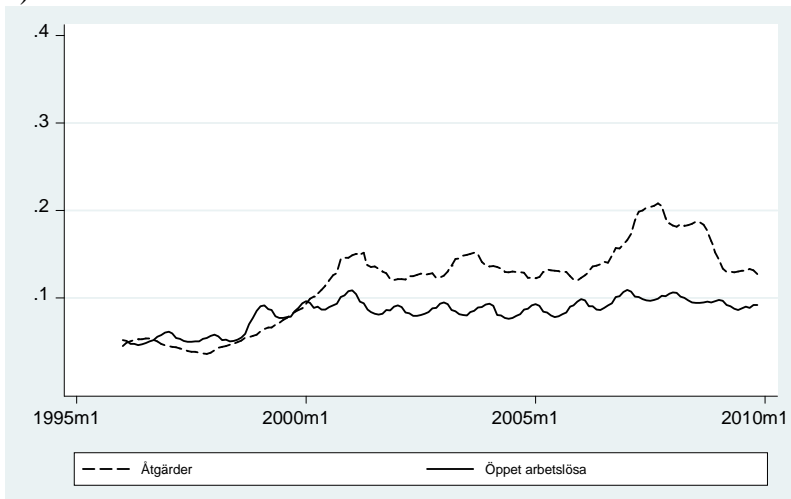
a) Kvinna

b) 16-24 år

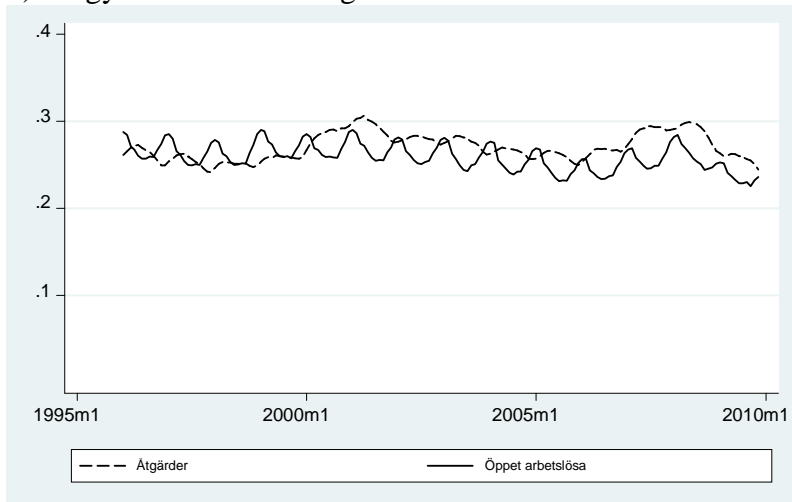

c) 55-64 år

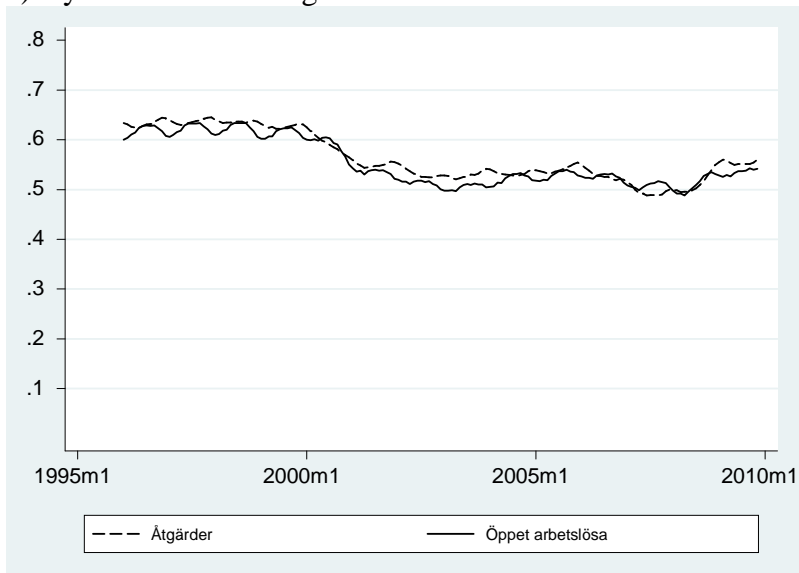

Figur 7, forts.

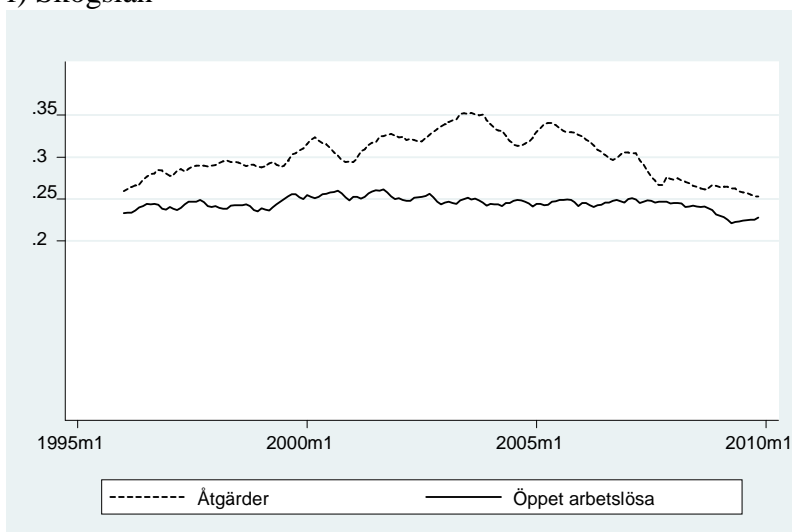
d) Förgymnasial utbildning

e) Gymnasial utbildning

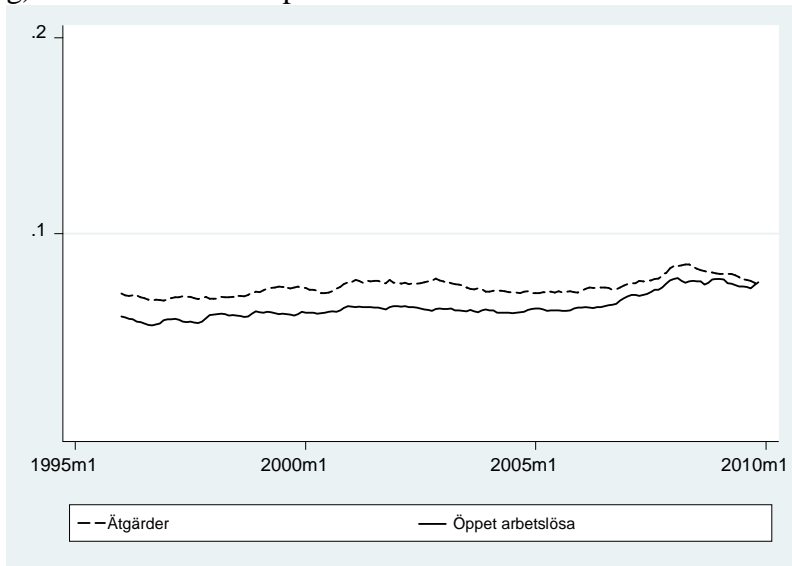

f) Skogslän

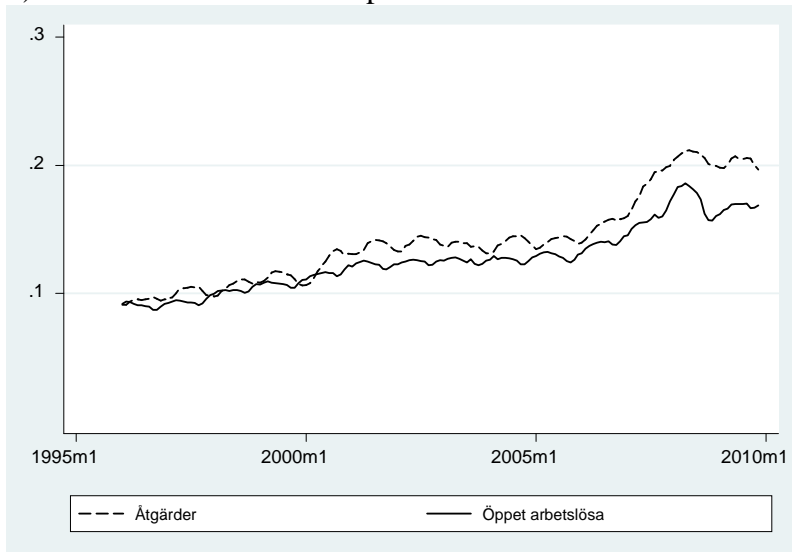

Figur 7, forts.

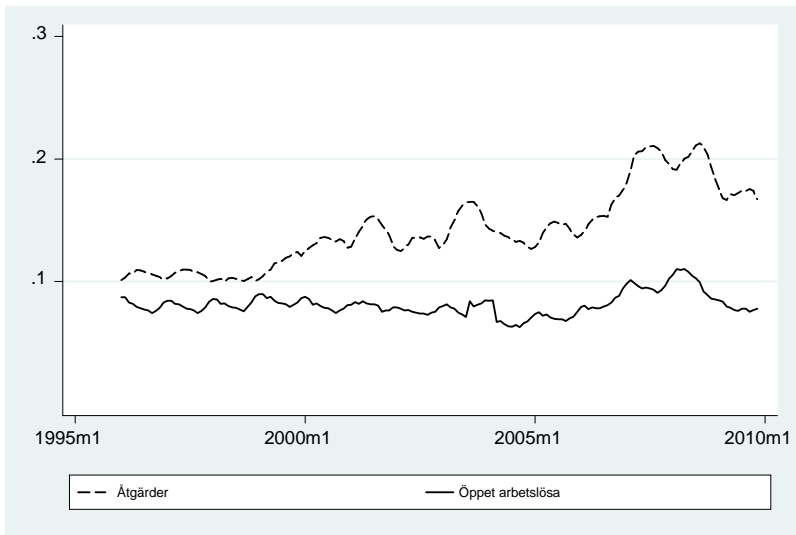
g) Födelseland i Europa exkl. Norden

h) Födelseland utanför Europa

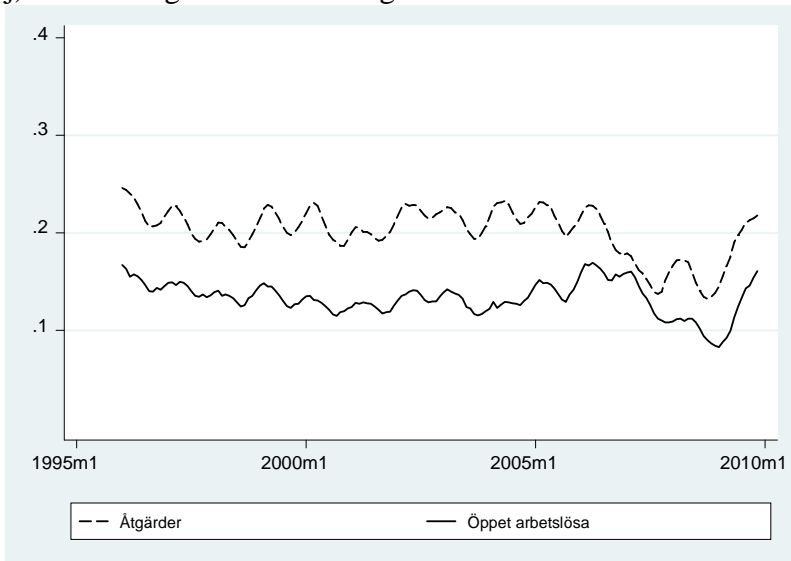

i) Funktionshindrad

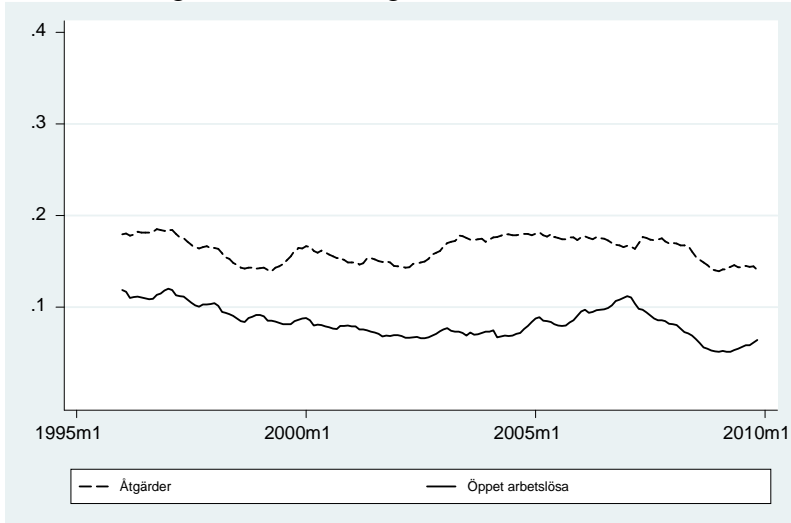

Figur 7, forts.

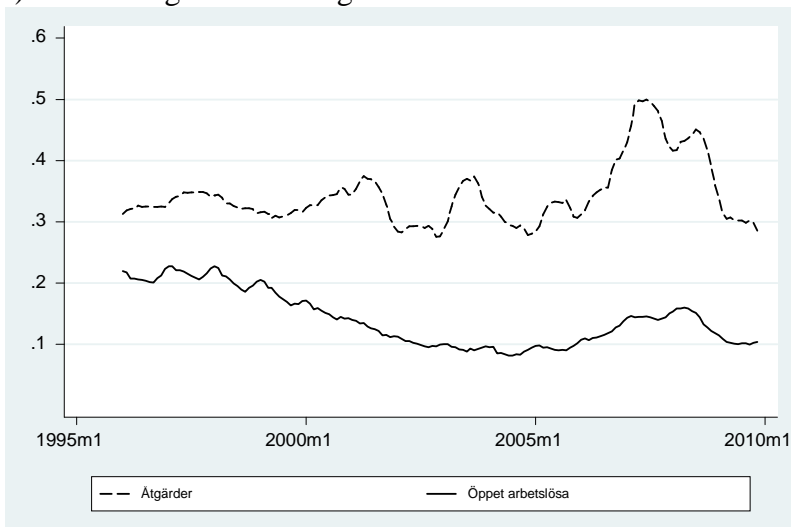
j) Inskrivningstid 181-419 dagar

k) Inskrivningstid 420-730 dagar

l) Inskrivningstid 731+ dagar

Not: 6-månaders glidande medeltal.
Källa: Arbetsförmedlingen.

Tabell 1. Konsekvenser av positiv selektion i lågkonjunktur för skattade genomsnittseffekter av arbetsmarknadspolitiska åtgärder i olika konjunkturlägen

	Lågkonjunktur		Högkonjunktur		Bias i relativ lågkonjunktur-effekt
	Låg-utbildade	Hög-utbildade	Låg-utbildade	Hög-utbildade	
1. Homogena behandlingseffekter					
Andel i åtgärd	50%	50%	75%	25%	
Behandlingseffekt	20%	20%	20%	20%	
Skattad genomsnittseffekt		20%		20%	Ingen
2.a Heterogena behandlingseffekter: Typ I					
Andel i åtgärd	50%	50%	75%	25%	
Behandlingseffekt	10%	30%	10%	30%	
Skattad genomsnittseffekt		20%		15%	Överskattning
2.b Heterogena behandlingseffekter: Typ II					
Andel i åtgärd	50%	50%	75%	25%	
Behandlingseffekt	30%	10%	30%	10%	
Skattad genomsnittseffekt		20%		25%	Underskattning

Not: Positiv selektion i lågkonjunktur definieras som en högre andel högutbildade. Exempelen utgår från antagandena att ingen faktisk konjunkturreffekt existerar och att den skattade genomsnittseffekten baseras på en matchningsestimator. Siffrorna för andelar i åtgärd och behandlingseffekter är fiktiva exempel.

Tabell 2. Regressioner för sammansättning av nyinskrivna deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, med avseende på olika egenskaper, 1996:01–2009:11.
Konjunkturindikator: Arbetslöshet (U_SCB)

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	0,54	2,22							21,59
	0,44	1,86	0,28	1,96					21,44
	0,67	3,67	-0,02	0,14	-0,07	1,86	0,45	0,79	28,04
16–24 år	2,60	4,44							10,18
	2,29	4,77	0,62	3,96					23,10
	2,16	5,51	0,57	3,46	0,40	4,75	-5,27	4,32	19,55
55–64 år	-2,62	5,59							3,87
	-0,80	3,35	1,87	6,84					13,37
	-0,85	2,57	1,83	5,05	0,05	1,96	-0,69	1,72	19,40
Förgymnasial utb.	-0,88	4,01							35,49
	-0,86	4,68	0,28	1,92					37,15
	-0,86	4,52	0,26	1,53	-0,04	1,83	0,55	1,79	44,74
Gymnasial utb.	2,62	5,88							5,81
	0,33	1,83	0,95	18,03					68,32
	0,27	1,53	0,96	16,84	0,08	2,93	-0,13	2,76	205,95
Skogslän	-0,75	2,61							5,24
	-0,37	1,13	1,24	3,75					12,36
	-0,42	1,16	0,88	2,05	-0,08	3,12	0,84	1,82	27,28
Föd.land i Europa exkl. Norden	-0,22	5,17							7,40
	-0,11	5,22	0,49	8,96					20,87
	-0,11	4,00	0,51	6,20	-0,01	2,60	0,22	2,61	31,89
Föd.land utanför Europa	-1,22	2,68							3,28
	0,03	0,38	1,31	26,61					153,76
	-0,07	0,97	1,25	27,84	-0,04	1,34	0,82	1,78	200,80
Funktionshindrad	-1,26	3,00							10,08
	-1,12	3,46	1,06	2,30					8,44
	-1,25	4,36	1,11	2,26	0,02	0,73	0,41	1,02	23,57
Inskrivningstid 181–419 dgr	0,52	1,56							10,23
	0,15	0,48	0,73	2,81					20,42
	0,18	0,57	0,67	2,61	-0,17	3,45	2,62	3,65	21,36
Inskrivningstid 420–730 dgr	0,37	2,09							13,55
	0,07	0,40	0,39	2,68					17,85
	0,26	1,22	0,21	1,19	-0,05	2,31	0,47	1,59	19,80
Inskrivningstid 731– dgr	-1,00	1,21							7,76
	-2,15	2,18	0,57	2,59					8,27
	-2,13	2,07	0,56	2,33	-0,01	0,11	0,07	0,07	9,26

Not: Minstakvadrat-skattning med 167 observationer. U_SCB = Relativ arbetslöshet, länkad framåt från 2008 enligt äldre definition; ANDEL_U_Af = andel med given egenskap bland nyinskrivna öppet arbetslösa hos Arbetsförmedlingen; DUM_2009 = dummyvariabel för 2009:01–2009:11. En konstant och elva dummyvariabler för säsong (ej redovisade) ingår i alla regressioner. T-kvoterna uttrycks i absolut form och är korrigerade för seriekorrelation (med Newey-Wests metod).

Källa: Egen bearbetning av data från SCB (U_SCB) och Arbetsförmedlingen (beroende variabler och ANDEL_U_Af).

Tabell 3. Regressioner för sammansättning av nyinskrivna deltagare i olika grupper av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, med avseende på olika egenskaper, 1996:01–2009:11. Konjunkturindikator: Arbetslöshet (U_SCB)

a) Utbildning

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	1,04	1,32							24,35
	0,69	0,77	0,92	1,28					22,36
	1,62	2,72	-0,24	0,67	0,06	0,90	-3,31	3,12	84,45
16–24 år	3,33	4,78							12,56
	3,07	4,90	0,51	2,26					17,26
	3,33	5,99	0,69	5,04	0,23	2,23	-5,32	3,47	31,53
55–64 år	-1,68	10,04							18,67
	-0,95	7,61	0,76	5,76					75,21
	-0,99	5,59	0,73	4,15	-0,00	0,00	0,05	0,21	79,53
Förgymnasial utb.	-0,86	4,13							12,06
	-0,89	3,94	-0,50	2,91					11,67
	-0,91	3,89	-0,46	2,45	-0,02	0,53	0,38	0,70	9,99
Gymnasial utb.	2,75	4,81							4,79
	0,11	0,37	1,09	16,94					70,57
	0,22	0,74	1,06	15,39	-0,14	5,72	1,93	5,07	110,42
Skogslän	-0,99	3,04							14,37
	-0,73	2,03	0,82	2,12					12,08
	-0,72	1,95	1,02	1,63	-0,12	3,74	2,19	3,66	10,44
Föd.land i Europa exkl. Norden	0,13	1,87							3,99
	0,23	2,68	0,48	3,94					6,39
	0,23	2,38	0,46	2,88	0,07	2,92	-1,18	3,13	5,78
Föd.land utanför Europa	-1,42	1,72							2,91
	0,65	3,32	2,17	14,75					72,98
	0,80	4,90	2,28	14,80	0,03	0,43	-0,76	0,66	184,60
Funktionshindrad	-1,31	2,57							10,79
	-1,15	2,85	1,27	2,04					11,08
	-1,34	4,08	1,38	2,02	0,33	5,77	-3,99	4,47	34,70
Inskrivningstid 181–419 dgr	-0,03	0,06							4,98
	-0,34	0,96	0,64	2,66					12,24
	-0,64	2,36	0,76	2,70	-0,19	1,42	4,01	2,18	27,64
Inskrivningstid 420–730 dgr	0,18	0,83							9,20
	-0,08	0,31	0,35	1,59					8,01
	0,26	0,77	0,03	0,11	0,03	1,34	-1,02	2,97	14,68
Inskrivningstid 731– dgr	0,39	0,72							5,24
	-0,91	2,29	0,64	7,81					15,37
	-0,99	2,28	0,68	7,83	0,26	1,70	-3,91	1,73	14,09

Not: I andelarna ingår även personer i de s.k. garantierna. Se även not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

b) Praktik

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	<i>*t-kvot*</i>	Koeff.	<i>*t-kvot*</i>	Koeff.	<i>*t-kvot*</i>	Koeff.	<i>*t-kvot*</i>	
Kvinna	0,71	3,64							66,06
	0,67	3,54	0,12	0,81					59,97
	0,67	3,18	0,12	0,58	0,05	1,31	-0,84	1,41	53,07
16–24 år	6,40	6,83							10,82
	6,36	6,44	0,08	0,13					10,27
	6,87	7,43	0,42	0,94	0,22	2,42	-6,84	4,74	18,04
55–64 år	-3,63	5,98							6,28
	-1,24	2,36	2,46	4,08					18,77
	-1,97	3,75	1,90	3,32	0,27	2,35	-3,14	1,78	28,51
Förgymnasial utb.	-2,07	7,95							12,69
	-2,06	8,27	0,19	0,40					17,96
	-2,19	8,78	0,67	2,09	0,01	0,26	0,70	1,26	16,38
Gymnasial utb.	3,80	5,91							8,44
	1,47	2,34	0,96	5,11					26,87
	2,12	5,82	0,80	6,30	0,08	2,18	-2,48	4,17	31,84
Skogslän	-2,35	4,55							4,13
	-1,81	3,15	1,73	4,09					16,17
	-1,85	3,04	1,49	2,49	-0,03	0,64	0,30	0,35	22,69
Föd.land i Europa exkl. Norden	0,02	0,25							4,95
	0,20	5,02	0,85	6,54					8,90
	0,25	5,66	0,99	7,63	-0,03	3,19	0,37	2,92	38,24
Föd.land utanför Europa	-0,71	1,35							2,44
	0,62	4,64	1,40	14,08					34,90
	0,48	4,11	1,31	10,45	-0,15	6,80	2,63	7,13	82,78
Funktionshindrad	-1,56	1,81							2,63
	-1,25	2,04	2,37	2,10					4,62
	-1,69	3,20	2,57	2,09	0,39	3,01	-3,59	1,90	60,60
Inskrivningstid 181–419 dgr	0,94	2,53							11,50
	0,35	1,49	1,17	5,47					51,06
	0,20	1,03	1,23	4,88	-0,11	1,40	2,34	2,00	75,61
Inskrivningstid 420–730 dgr	0,31	1,80							12,42
	0,11	0,60	0,26	2,27					15,07
	0,10	0,43	0,27	1,73	-0,04	0,85	0,62	0,96	13,50
Inskrivningstid 731– dgr	-3,05	2,26							2,20
	-4,33	2,13	0,63	1,06					2,17
	-6,45	3,71	1,31	3,37	0,66	3,15	-6,32	2,12	21,11

Nor: Se not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

c) Subventionerat arbete

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	1,56	8,05							13,86
	1,43	7,52	0,36	1,84					16,06
	1,47	6,36	0,30	1,04	-0,03	0,40	0,31	0,31	15,23
16–24 år	-4,15	3,46							4,16
	-4,64	3,41	0,97	0,94					3,36
	-4,25	2,85	1,18	1,23	-0,58	3,60	6,29	2,28	8,22
55–64 år	-1,47	2,29							3,28
	0,67	1,37	2,20	4,18					5,12
	0,18	0,31	1,83	2,94	0,28	3,15	-3,65	2,66	15,41
Förgymnasial utb.	0,66	2,78							10,17
	0,66	2,77	0,00	0,00					10,51
	0,59	2,23	0,37	0,89	0,20	3,41	-2,51	3,17	13,77
Gymnasial utb.	1,02	1,33							1,38
	-2,07	2,71	1,28	5,03					7,28
	-1,19	2,22	1,05	5,17	-0,35	5,35	3,62	3,75	58,11
Skogslän	-0,35	1,05							10,75
	0,09	0,30	1,42	2,53					12,40
	-0,00	0,01	0,69	1,16	-0,06	1,47	0,22	0,30	37,90
Föd.land i Europa exkl. Norden	-0,57	3,72							4,90
	-0,23	2,67	1,58	6,10					31,72
	-0,33	3,46	1,29	4,07	-0,02	1,54	0,49	2,81	36,26
Föd.land utanför Europa	-1,18	1,45							1,59
	1,16	2,09	2,46	5,20					12,31
	0,10	0,34	1,71	4,68	0,12	1,62	-0,08	0,06	747,44
Funktionshindrad	0,45	1,03							1,99
	0,62	1,88	1,28	2,43					3,51
	0,46	1,73	1,36	2,43	0,23	3,91	-2,62	3,17	28,28
Inskrivningstid 181–419 dgr	-0,17	0,40							4,52
	-0,59	1,62	0,83	2,52					8,03
	-0,65	1,81	0,84	2,29	-0,08	0,81	1,49	1,04	20,11
Inskrivningstid 420–730 dgr	0,61	2,61							11,25
	0,24	0,74	0,48	2,29					10,92
	0,05	0,13	0,66	2,43	0,01	0,19	0,17	0,33	10,13
Inskrivningstid 731– dgr	2,06	1,88							3,31
	0,36	0,25	0,84	2,05					3,62
	-0,67	0,46	1,18	3,23	0,67	3,96	-8,41	3,56	8,29

Nor: Se not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

d) Jobbsökaraktiviteter

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	-0,52	1,06							26,78
	-0,34	0,99	0,39	2,48					19,55
	-0,36	0,78	0,41	2,17	0,09	1,39	-1,34	1,37	18,35
16–24 år	7,71	1,59							0,73
	10,29	1,78	-1,27	1,11					1,37
	-1,29	0,80	0,63	1,30	0,49	2,19	-1,51	0,48	81,84
55–64 år	-1,06	0,77							3,51
	-0,81	0,61	1,91	2,12					3,80
	1,00	1,44	2,23	3,42	-0,02	0,21	-1,10	0,95	22,27
Förgymnasial utb.	-2,35	3,55							3,82
	-1,52	3,11	0,78	2,68					4,56
	-0,98	3,01	0,61	2,12	-0,09	1,93	0,83	1,22	47,06
Gymnasial utb.	1,88	1,10							1,86
	1,75	1,08	0,45	1,89					2,90
	-0,69	2,61	0,15	0,94	0,17	1,59	-0,67	0,45	40,67
Skogslän	2,19	2,79							2,87
	2,67	4,65	0,64	1,21					5,58
	3,02	5,43	-0,22	0,36	0,09	1,43	-2,17	2,04	8,43
Föd.land i Europa exkl. Norden	-0,31	3,39							4,14
	-0,30	3,43	-0,18	1,50					3,92
	-0,41	3,45	-0,28	1,74	-0,02	2,07	0,43	2,51	5,28
Föd.land utanför Europa	-0,87	3,78							7,39
	-0,79	4,28	-0,14	1,73					9,51
	-0,59	3,63	-0,07	0,71	-0,05	1,83	0,55	1,50	37,46
Funktionshindrad	0,09	0,07							2,98
	0,45	0,36	0,99	2,16					4,34
	2,12	3,06	1,06	2,31	0,01	0,16	-1,47	1,13	11,02
Inskrivningstid 181–419 dgr	0,63	0,51							2,96
	0,66	0,53	-0,05	0,26					2,73
	-1,07	1,41	0,10	0,72	-0,26	5,27	5,20	6,39	46,15
Inskrivningstid 420–730 dgr	0,15	0,22							7,06
	0,16	0,26	0,22	0,45					7,69
	1,23	2,15	-0,27	0,60	-0,13	2,88	1,08	1,58	11,14
Inskrivningstid 731– dgr	-3,48	1,22							4,36
	-1,60	0,52	1,51	2,01					6,16
	2,63	2,03	1,75	2,61	0,03	0,19	-3,53	1,37	30,42

Not: Skattningsperioden är 2000:08–2009:11. 112 observationer. Se även not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

Tabell 4. Regressioner för sammansättning av nyinskrivna deltagare i olika typer av utbildning, med avseende på olika egenskaper, 1996:01–2009:11.
Konjunkturindikator: Arbetslöshet (U_SCB).

a) Arbetsmarknadsutbildning

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	1,73	1,66							25,61
	1,13	1,01	1,58	1,91					45,16
	2,13	2,96	0,09	0,19	0,07	0,85	-4,21	3,04	59,99
16–24 år	0,34	0,54							3,18
	0,14	0,21	0,40	0,93					3,88
	0,50	0,79	0,63	2,18	0,00	0,03	-2,44	2,02	26,71
55–64 år	-0,59	3,85							4,75
	-0,27	1,66	0,32	2,60					7,00
	-0,44	3,52	0,20	1,81	0,02	0,98	-0,03	0,12	18,05
Förgymnasial utb.	0,35	1,09							1,71
	0,38	1,25	0,32	0,89					2,27
	0,31	1,01	0,59	1,92	0,08	1,75	-0,81	1,15	6,29
Gymnasial utb.	0,86	1,78							2,94
	-0,81	2,65	0,69	6,99					16,33
	-0,68	2,16	0,65	6,46	-0,30	6,11	4,35	5,80	21,77
Skogslän	-0,87	2,18							6,51
	-0,79	1,99	0,27	0,54					6,43
	-0,84	2,11	-0,08	0,11	-0,22	5,15	3,14	4,66	11,12
Föd.land i Europa exkl. Norden	0,70	4,13							5,05
	0,83	4,49	0,63	3,23					5,69
	0,86	3,98	0,70	2,55	0,08	3,93	-1,28	4,25	9,96
Föd.land utanför Europa	-0,73	1,14							2,08
	0,85	2,49	1,66	4,39					6,95
	1,02	2,20	1,77	3,36	0,21	1,91	-3,62	1,96	23,64
Funktionshindrad	0,02	0,07							8,80
	0,17	0,68	1,13	2,08					8,01
	0,14	0,51	1,19	2,08	0,38	4,21	-5,62	4,20	11,90
Inskrivningstid 181–419 dgr	-0,65	1,08							2,79
	-1,26	2,51	1,22	3,59					6,13
	-1,62	4,17	1,38	3,36	-0,17	0,81	3,95	1,36	19,43
Inskrivningstid 420–730 dgr	0,17	0,49							6,25
	-0,38	0,90	0,71	2,19					8,88
	0,19	0,34	0,19	0,41	0,10	2,64	-2,36	4,79	17,67
Inskrivningstid 731– dgr	1,98	2,65							8,05
	-0,32	0,84	1,13	14,59					92,90
	-0,16	0,44	1,09	16,54	0,31	2,48	-5,10	2,78	84,98

Not: Se not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

b) Förberedande utbildning

Beroende variabel = andel i respektive kategori	U_SCB		ANDEL_U_Af		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	0,97	1,44							7,28
	0,76	1,02	0,55	1,06					5,98
	1,30	1,98	-0,12	0,30	0,02	0,30	-1,80	1,47	15,30
16–24 år	8,67	2,96							4,22
	8,66	3,12	0,02	0,03					3,91
	9,31	3,33	0,46	0,71	0,17	0,91	-7,01	2,19	15,89
55–64 år	-2,41	7,38							8,85
	-1,31	6,20	1,13	4,93					21,42
	-1,23	5,29	1,19	4,43	-0,03	1,59	0,30	1,14	18,99
Förgymnasial utb.	-2,10	4,06							4,65
	-2,17	4,94	-1,01	3,24					16,92
	-2,24	4,96	-0,75	2,72	-0,02	0,39	0,73	1,16	21,80
Gymnasial utb.	5,02	4,12							2,71
	1,17	1,17	1,59	6,77					13,77
	1,97	2,33	1,38	7,98	-0,12	2,21	0,35	0,37	25,67
Skogslän	-1,36	2,18							3,49
	-0,65	0,87	2,30	2,75					4,84
	-0,61	0,80	2,68	2,10	-0,23	3,32	3,92	2,82	5,78
Föd.land i Europa exkl. Norden	-0,81	3,20							3,84
	-0,44	2,10	1,73	5,58					12,50
	-0,54	2,15	1,42	4,20	0,05	1,66	-0,68	1,38	13,75
Föd.land utanför Europa	-2,20	1,53							2,00
	1,61	5,46	4,01	14,31					103,70
	1,40	3,82	3,86	12,28	-0,03	0,16	0,82	0,29	128,78
Funktionshindrad	-2,98	2,69							2,11
	-2,68	2,90	2,32	1,82					2,41
	-3,18	4,51	2,56	1,79	0,42	3,23	-3,67	1,82	30,01
Inskrivningstid 181–419 dgr	0,13	0,43							4,00
	0,07	0,20	0,13	0,50					3,69
	-0,17	0,55	0,21	0,74	-0,24	2,44	4,59	3,43	22,52
Inskrivningstid 420–730 dgr	-0,19	1,04							5,97
	-0,29	1,06	0,13	0,51					5,39
	0,00	0,01	-0,15	0,44	0,01	0,16	-0,53	0,92	9,95
Inskrivningstid 731– dgr	-1,28	1,91							3,05
	-1,90	2,52	0,31	1,85					3,30
	-1,46	2,06	0,17	1,30	0,10	1,52	-2,34	2,28	18,55

Not: Se not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

Tabell 5. Regressioner för planerad kurslängd i arbetsmarknadsutbildning respektive förberedande utbildning (exkl. garantierna), 2001:01–2009:11.
Konjunkturindikator: Arbetslöshet (U_SCB)

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel i resp. utbildning)	U_SCB		DUM_2009		U_SCB*DUM_2009		F-kvot
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
<i>Förändrad sammansättning av deltagare</i>							
Arbetsmarknadsutbildning 30–120 dagar	–0,18	0,32					91,35
	–0,56	0,80	0,24	1,34	–3,43	1,27	64,60
121– dagar	–0,56	0,71					20,95
	1,46	1,45	0,01	0,08	–1,72	0,74	19,32
Förberedande utbildning 30–120 dagar	–1,03	1,42					27,67
	0,74	0,14	–0,36	4,58	4,69	3,91	33,84
121– dagar	–2,06	2,03					20,95
	–1,73	2,81	–0,06	1,20	0,19	0,19	27,85
<i>Oförändrad sammansättning av deltagare</i>							
Arbetsmarknadsutbildning 30–120 dagar	–0,66	1,17					28,93
	–0,43	0,71	0,34	1,87	–5,37	1,98	25,10
121– dagar	0,88	0,80					5,55
	2,12	1,87	–0,09	0,77	0,47	0,24	12,50
Förberedande utbildning 30–120 dagar	–2,11	0,83					25,64
	1,89	2,63	0,08	0,89	–4,31	3,02	83,37
121– dagar	–0,77	0,95					4,20
	0,24	0,29	0,18	1,84	–3,52	2,18	3,77

Not: 107 observationer. Populationen med oförändrad sammansättning består enbart av individer med följande egenskaper: Man, 25–54 år, gymnasial eller eftergymnasial utbildning, född i Sverige samt ej boende i skogslän. Se även not till Tabell 2.

Källa: Se Tabell 2.

Appendix A

Gruppering av sökandekategorier 1996:01–2009:11

Utbildning

IT-satsningen (1998:01–2000:06), Datortek (–2007:01), Arbetsmarknadsutbildning, Förberedande utbildning (2001:01–), Jobb- och utvecklingsgarantin (2007:07–) med aktiviteten Utbildning, Jobbgaranti för ungdom (2007:12–) med aktiviteten Utbildning.

Praktik

Ungdomspraktik (1996:01), Aktivare användning av arbetslöshetsersättning (1997:06–2000:03), Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning (2000:08–), Kommunalt program för ungdomar under 20 år (2006:01–2007:12), Lärlingsplatser (2006:01–2008:07), Arbetsplatsintroduktion (–1999:08), Invandrarpraktik/Arbetspraktik (1999:01–), Prova-på-plats (2005:05–), Jobb- och utvecklingsgarantin (2007:07–) med aktiviteterna Arbetspraktik, Arbets träning, Förstärkt arbetsträning, Lyft, Praktisk kompetensutveckling och Projekt, Jobbgaranti för ungdom (2007:12–) med aktiviteten Arbetspraktik.

Subventionerat arbete

Resursarbete (1997:07–2000:05), Utbildningsvikariat (–1998:05, 2006:01–2007:05), Arbetslivsutveckling (–1999:07), Plusjobb/Beredskapsarbete (–1998:07, 2006:01–2008:09), Rekryteringsstöd/Akademikerjobb (–1998:04, 2006:03–2006:10), Individuellt anställningsstöd 1998:01–2000:05), Förstärkt anställningsstöd (för 2-årsinskrivna) (1999:10–2008:05), Förstärkt anställningsstöd (för 4-årsinskrivna) (2000:08–2005:08), Instegsjobb (2007:07–), Ungdomsgaranti för ungdomar 20–24 år (1998:01–2008:02), Start av näringsverksamhet (tidigare Starta eget), Särskilt anställningsstöd inom aktivitetsgarantin (2000:08–), Nystartsjobb (2007:01–), Jobb- och utvecklingsgarantin (2007:07–) med aktiviteten Start av näringsverksamhet (tidigare Starta eget).

Jobbsökaraktiviteter

Jobbsökar- och vägledningsinsatser (utanför aktivitetsgarantin) (2000:08–2001:02), Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling (2000:08–), Fördjupad kartläggning och vägledning (2006:01–), Jobb- och utvecklingsgarantin (2007:07–) med aktiviteterna Kartläggning, Jobbsökaraktivitet med coaching, Förberedande insatser och Fördjupad kartläggning/vägledning, Jobbgaranti för ungdom (2007:12–) med aktiviteterna Fördjupad kartläggning, Studie- och yrkesvägledning och Jobbsökaraktivitet med coaching.

Not: För sökandekategorier där det inte finns nyinskrivna varje månad under hela perioden 1996:01–2009:11 anges inom parentes den delperiod under vilken nyinskrivna finns i data.

Appendix B

Tabell A.1. Regressioner för sammansättning av nyinskrivna deltagare i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, med avseende på olika egenskaper, 1996:01–2009:11.

Konjunkturindikator: Vakansgrad (V)

Beroende variabel = ANDEL_AMP (andel med resp. egenskap)	V		ANDEL_U_Af		DUM_2009		V*DUM_2009		F-
	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	Koeff.	*t-kvot*	
Kvinna	-3,46	1,86							23,54
	-3,53	2,55	0,37	3,42					24,56
	-3,67	2,40	0,18	1,04	-0,03	2,51	-0,21	0,16	28,80
16–24 år	-13,89	5,74							13,41
	-12,12	5,05	0,77	4,02					16,14
	-12,57	6,12	0,65	3,52	-0,00	0,04	12,73	6,19	43,83
55–64 år	16,46	4,70							3,32
	3,94	1,28	2,05	10,09					17,82
	3,52	1,09	2,09	9,17	-0,02	1,68	2,97	2,25	29,67
Förgymnasial utb.	5,18	5,93							39,01
	5,25	7,74	0,37	2,15					48,26
	5,22	7,41	0,31	1,56	-0,00	0,69	-0,43	0,65	54,87
Gymnasial utb.	-13,96	3,05							5,22
	-4,19	3,64	0,94	25,60					102,79
	-4,06	3,65	0,95	24,80	0,01	1,39	0,06	0,08	113,47
Skogslän	0,09	0,03							3,36
	-2,00	0,65	1,56	5,99					18,82
	-1,68	0,52	1,28	4,15	-0,01	0,90	-1,00	0,92	25,35
Föd.land i Europa exkl. Norden	1,41	3,45							3,87
	0,42	2,09	0,53	9,40					16,00
	0,29	1,51	0,59	12,83	-0,00	0,62	-0,19	0,89	39,17
Föd.land utanför Europa	10,16	3,36							6,27
	0,23	0,40	1,30	22,65					132,98
	0,71	0,97	1,24	21,26	0,00	0,27	1,43	1,85	196,00
Funktionshindrad	10,28	3,63							9,46
	8,51	3,98	0,78	2,18					8,51
	8,79	4,30	0,81	2,09	0,05	4,78	-2,66	2,15	20,12
Inskrivningstid 181–419 dgr	-7,43	3,43							12,00
	-5,50	2,13	0,61	2,65					28,93
	-5,57	2,16	0,52	2,27	0,02	1,63	-5,44	1,98	44,36
Inskrivningstid 420–730 dgr	-2,17	1,43							14,06
	-1,10	0,86	0,39	2,95					18,25
	-1,42	1,08	0,30	2,02	-0,01	1,73	-0,04	0,05	18,10
Inskrivningstid 731– dgr	14,86	2,21							7,90
	17,15	2,78	0,38	2,41					8,20
	16,85	2,72	0,35	2,16	-0,02	0,97	-1,00	0,38	7,26

Not: V = antal vakanser i förhållande till arbetskraften, länkad framåt från 2008 enligt äldre definition för arbetskraften. Se även not till Tabell 2.

Källa: Arbetsförmedlingen (vakansgrad). Se även Tabell 2.

Referenser

- Andrén, T. och B. Gustafsson (2004), "Income Effects from Labor Market Training Programs in Sweden During the 80's and 90's", *International Journal of Manpower*, vol 25, s 688–713.
- Andrén, T. och B. Gustafsson (2005), "Nya resultat om inkomsteffekter av arbetsmarknadsutbildning under 1980- och 90-talen", *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 11, s 79–92.
- Bergeskog, A. (1999), "Arbetsmarknadspolitisk översikt 1999", Stencilserie 1999:7, IFAU, Uppsala.
- Calmfors, L. (1994), "Active Labour Market Policy and Unemployment – A Framework for the Analysis of Crucial Design Features", *OECD Economic Studies*, no 22, s 7–47.
- Calmfors, L. (1996), "Den aktiva arbetsmarknadspolitiken och sysselsättningen – en teoretisk referensram", Bilaga till Arbetsmarknadspolitiska kommittén, 1996.
- Calmfors, L., A. Forslund och M. Hemström (2002), "Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?", Rapport 2002:8, IFAU, Uppsala.
- Card, D., J. Kluve och A. Weber (2009), "Active Labor Market Policy Evaluation: A Meta-Analysis", Discussion Paper No. 4002, IZA, Bonn.
- Flores-Lagunes, A., A. Gonzalez och T.C. Neumann (2007), "Estimating the Effects of Length of Exposure to a Training Program: The Case of Job Corps", Discussion Paper No. 2486, IZA, Bonn.
- Forslund, A. och O. Nordström Skans (2006), "(Hur) hjälps ungdomar av arbetsmarknadspolitiska program för unga?", Rapport 2006:5, IFAU, Uppsala.
- Genda, Y., A. Kondo och S. Ohta (2010), "Long-Term Effects of a Recession at Labor Market Entry in Japan and the United States", *Journal of Human Resources*, vol 45, s 157–196.
- Greenberg, D.H., C. Michalopoulos och P. K. Robins (2003), "A Meta-Analysis of Government-Sponsored Training Programs", *Industrial and Labor Relations Review*, vol 56, s 31–53.
- Harkman, A. (1997), "Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen 1994 – effekter för individen", Rapport Ura 1997:10, AMS, Stockholm.
- Johansson, K. (2001), "Do Labor Market Programs Affect Labor Market Participation?", *Swedish Economic Policy Review*, vol 8, s 215–234.
- Johansson, P. och P. Skedinger (2009), "Misreporting in Register Data on Disability Status: Evidence from the Swedish Public Employment Service", *Empirical Economics*, vol 37 s 411–439.
- Kahn, L.B. (2010), "The Long-Term Consequences of Graduating from College in a Bad Economy", *Labour Economics*, vol 17, s 303–316.

Kluve, J. (2010), "The Effectiveness of European Active Labor Market Programs", under utgivning i *Labour Economics*.

Kwon, I., E.M. Meyersson-Milgrom och S. Hwang (2010), "Cohort Effects in Promotions and Wages: Evidence from Sweden and US", under utgivning i *Journal of Human Resources*.

Lechner, M. och C. Wunsch, (2009), "Are Training Programs More Effective When Unemployment Is High?", *Journal of Labor Economics*, vol 27, s 653–692.

de Luna, X., A. Forslund och L. Liljeberg (2008), "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002-04", Rapport 2008:1, IFAU, Uppsala.

Nilsson, P. (2008), "Programeffekter 1992 till 2006", Working Paper 2008:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.

Nordlund, M. (2010), "What Works Best When? The Role of Active Labour Market Policy in Different Business Cycles", under utgivning i *International Journal of Social Welfare*.

OECD (2009), *Employment Outlook*, OECD, Paris.

Raaum, O., H. Torp och T. Zhang (2002), "Business Cycles and the Impact of Labour Market Programmes", Memorandum No. 14/2002, Department of Economics, University of Oslo.

Runeson, C. och A. Bergeskog (2003), "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2001", Rapport 2003:3, IFAU, Uppsala.

SOU 2007:112, *Nya förutsättningar för arbetsmarknadsutbildning*, Arbetsmarknadsdepartementet, Stockholm.

Strandh, M. och M. Nordlund (2008), "Active Labour Market Policy and Unemployment Scarring: A Ten-year Panel Study", *Journal of Social Policy*, vol 37, s 357–382.